

T.C.
ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUK KİTAPLARINDA
RESİMLEMENİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNE GÖRE
İNCELENMESİ

ZERRİN MERCAN

MAYIS-2015

T.C.
ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUK KİTAPLARINDA
RESİMLEMENİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNE GÖRE
İNCELENMESİ

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan

Zerrin MERCAN

Danışman

Prof. Dr. Yasemin AYDOĞAN

BOLU, MAYIS-2015

ONAY SAYFASI

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE,

Zerrin Mercan'a ait "Okul Öncesi Dönem Çocuk Kitaplarında Resimlemenin Öğretmen Görüşlerine Göre İncelenmesi" adlı çalışma jürimiz tarafından İlköğretim Okul Öncesi Öğretmenliği Anabilim Dalında **Yüksek Lisans Tezi** olarak kabul edilmiştir

...../2015

Akademik Unvanı/ Adı ve soyadı

İmza

Üye (Tez Danışmanı): Prof. Dr. Yasemin AYDOĞAN

.....

Üye : Doc. Dr. Arzu ÖZYÜREK

.....

Üye : Yrd. Doc. Dr. Sabiha BİLGİ

.....

Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nün Onayı

Doç. Dr. Türkan ARGON

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum, Okul öncesi dönem resimli çocuk kitaplarında resimlemenin öğretmen görüşlerine göre incelenmesi başlıklı çalışmanın yazılmasında bilimsel ve etik kurallara uyduğumu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda atıfta bulunduğumu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, tezin tamamının ya da bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitede bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim./....../20...

İmza

Zerrin MERCAN

TEŞEKKÜR

Okul öncesi dönem çocuk kitapları resimlerinin öğretmen görüşlerine göre incelenmesini ele aldığım bu yüksek lisans tezimde öncelikle danışmanım ve saygı değer hocam Prof. Dr. Yasemin Aydoğan'a, tez sürecinde ve tez savunmasında desteklerini esirgemeyen Prof. Dr. Mahmut Öztürk'e, Doç. Dr. Arzu Özyürek'e ve Yrd. Doç. Dr. Sabiha Bilgi'ye teşekkürü borç bilirim.

Bu tezde de hayatımın her alanında olduğu gibi, daima yanımda olduğunu hissettiğim değerli eşim Murat Mercan'a, hayatımın anlamı biricik evladım Zümra Mercan'a, iyi ki benim ailem dediğim annem Hikmet Arslan'a, babam Celal Arslan'a ve kız kardeşlerim Berrin Arslan ve Nesrin Fırat'a, ikinci ailem, babam Tevfik Mercan'a, annem Nezahat Mercan'a, kardeşlerim Ahmet Mercan ve Fatih Mercan'a, başta örnekleme ulaşmamda büyük özveri göstererek destek veren öğretmen arkadaşım Fazilet Yuva olmak üzere çalışmaya zaman ayıran tüm öğretmen arkadaşlarıma da çok teşekkür ediyorum.

Zerrin MERCAN
Bolu, 2015

İÇİNDEKİLER

ETİK İLKELERE UYULDUĞUNA İLİŞKİN BEYAN	Hata!	Yer	işareti
tanımlanmamış.			
TEŞEKKÜR.....		ii	
ÖZET.....		1	
ABSTRACT.....		3	
İÇİNDEKİLER		iii	
TABLolar DİZİNİ		vi	
ŞEKİLLER DİZİNİ.....		viii	
I. BÖLÜM			
1. Giriş		5	
1.1. Araştırmanın Amacı.....		6	
1.1.1. Alt amaçlar		6	
1.2. Araştırmanın Önemi		6	
II. BÖLÜM			
2. Kuramsal Temeller ve İlgili Literatür.....		8	
2.1. Çocuk Kitapları		8	
2.1.1. Okul öncesi dönemde çocuk kitaplarının yeri ve önemi		9	
2.1.2. Çocuk kitaplarının yararı.....		10	
2.1.3. Çocuk ve kitap ilişkisi		11	
2.1.4. Çocuk kitaplarının tarihsel süreçte gelişimi		12	
2.1.4.1. Dünyada çocuk kitaplarının tarihi.....		12	
2.1.4.2. Türkiye’de çocuk kitaplarının tarihi.....		13	
2.1.5. Çocuk kitaplarında illüstrasyon		15	
2.1.5.1. İllüstrasyonun önemi ve işlevi		16	
2.1.5.2. Tarihsel süreçte gelişimi		17	
2.1.5.3. İllüstrasyon ve çocuk kitabı ilişkisi.....		18	
2.1.5.4. Çocuk-illüstrasyon ilişkisi		19	

2.2. Çocuk Kitaplarında Resim Özellikleri.....	20
2.2.1. Çocuk kitaplarında karakterlerin resmedilmesi	20
2.2.1.1. Karakterin davranış ve tavır özellikleri	20
2.2.1.2. Karakterin biçimsel özellikleri.....	21
2.2.2. Çocuk kitaplarında çizim.....	22
2.2.3. Çocuk kitaplarında renkler	22
2.2.4. Çocuk kitaplarında kompozisyon	23
2.2.5. Çocuk kitaplarında görsellik ve estetik	23
2.2.6. Çocuk kitaplarında özgünlük	24
2.2.7. Çocuk kitaplarında kullanılan teknik	24
2.3. Çocuk Kitabı Seçerken Dikkat Edilecek Noktalar	26
2.4. İlgili Araştırmalar	27
III. BÖLÜM	
3. Yöntem	32
3.1. Araştırma Modeli.....	32
3.2. Çalışma Gurubu.....	32
3.3. Veri Toplama Araçları	34
3.4. Kitap Resimlemelerini Değerlendirme Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması.....	35
3.4.1. Geçerlik çalışması	35
3.4.1.1. Kapsam geçerlik indeksi (KGI)	35
3.4.1.2. Açımlayıcı faktör analizi (AFA)	36
3.4.1.2.1. Biçimsel özellikler boyutuna ait faktör yapısı.....	36
3.4.1.2.2. Resimleme-Metin ilişkisi boyutuna ait faktör yapısı	38
3.4.1.2.3. Resimleme-çocuk ilişkisi boyutuna ait faktör yapısı	39
3.4.2. Güvenirlik Çalışması.....	41
3.4.2.1. Cronbach Alfa iç tutarlılık anlamında güvenirlik katsayısı.....	41
3.5. Verilerin Analizi	42
IV. BÖLÜM	
4. Bulgular ve Tartışma	43

4.1.Nicel Bulgular	58
V. BÖLÜM	
5. Sonuç ve Öneriler	64
5.1. Eğitimcilere yönelik öneriler.....	65
5.2. Yayınevlerine yönelik öneriler	66
5.3. Araştırmacılara yönelik öneriler	66
KAYNAKÇA.....	68
EKLER	71
Ek 1: Uzman görüş formu.....	72
Ek 2. Öğretmen görüş bildirme formu.....	77
Ek 3. Kitap resimlemelerini değerlendirme ölçeği.....	79
ÖZGEÇMİŞ	82

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 3- 1. Çalışma grubuna ait demografik özellikler	33
Tablo 3- 2. Biçimsel özellikler boyutuna ait temel bileşenler analizi sonucu faktör yük değerleri	37
Tablo 3- 3. Resimleme-metin ilişkisi boyutuna ait temel bileşenler analizi sonucu faktör yük değerleri	39
Tablo 3- 4. Resimleme-çocuk ilişkisi boyutuna ait temel bileşenler analizi sonucu faktör yük değerleri	41
Tablo 4- 1. Öğretmenlerin okullarında çocuklar için kullandığı kitapları kimin/kimlerin seçtiğine ilişkin görüşleri ve görüşlerin dağılımları	43
Tablo 4- 2. Öğretmenlerin okul öncesi dönem çocuklarına kitap seçerken göz önünde bulundurdıklarına ilişkin görüşleri ve görüşlerin dağılımları	44
Tablo 4- 3. Öğretmenlerin bugüne kadar kitap yazarlığı/ çizerliği ile ilgili deneyimi olup olmadığına ilişkin görüşleri ve görüşlerin dağılımları	45
Tablo 4- 4. Kitap yazarlığı ya da çizerliği olan öğretmenlerin bu çalışmayı yapma nedenlerine ilişkin görüşleri ve görüşlerin dağılımları	45
Tablo 4- 5. Okul öncesi dönem kitabı resimlerken çizerin dikkat etmesi gerekenlere ilişkin öğretmen görüşleri ve görüşlerin dağılımları	46
Tablo 4- 6. Öğretmenlerin iyi resimlemeye ilişkin görüşleri ve görüşlerin dağılımları	48
Tablo 4- 7. Okul öncesi dönem çocuğunun kitap tercihinde kitapta yer alan resimlerinin etkisinin nasıl olduğuna ilişkin öğretmen görüşleri ve görüşlerin dağılımları	49
Tablo 4- 8. Öğretmenlerin çocuk kitaplarının resimlemesinde son yıllarda kullanılan yöntemleri nasıl bulduklarına ilişkin görüşleri ve görüşlerin dağılımları	51
Tablo 4- 9. Öğretmenlerin en çok beğendikleri kitapların resimleme özelliklerinde dikkatlerini çeken noktalara ilişkin görüşleri ve görüşlerin dağılımları	52

Tablo 4- 10. Okul öncesi dönem çocuklara yönelik kitapların resimlemesinin daha büyük yaş gruplarından farklı olup olmaması gerektiğine ilişkin öğretmen görüşleri ve görüşlerin dağılımı	53
Tablo 4- 11. Okul öncesi dönem çocuklara yönelik kitapların resimlemesinin daha büyük yaş gruplarından neden farklı olması gerektiğine ilişkin öğretmen görüşleri ve görüşlerin dağılımları	53
Tablo 4- 12. Kitap resimlerinde öncelikle nelere dikkat edilmesi gerektiğine ilişkin öğretmen görüşleri ve görüşlerin dağılımları.....	54
Tablo 4- 13. Kitap resimleme işini kimlerin yapmasının uygun olacağına ilişkin öğretmen görüşleri ve görüşlerin dağılımları.....	55
Tablo 4- 14. Öğretmenlerin farklı yöntemlere ilişkin görüşleri ve görüşlerin dağılımları	56
Tablo 4- 15. Çocuk kitaplarının resimlenmesi konusunda öğretmenlerin paylaştığı diğer görüşler ve görüşlerin dağılımları	57
Tablo 4- 16. Çocuk kitapları resimleme özelliklerinin öğretmenlerin eğitim durumuna göre karşılaştırılması	59
Tablo 4- 17. Çocuk kitapları resimleme özelliklerinin öğretmenlerin yaş değişkenine göre karşılaştırılması	61
Tablo 4- 18. Çocuk kitapları resimleme özelliklerinin öğretmenlerin kıdem durumuna göre karşılaştırılması	62
Tablo 4- 19. Çocuk kitapları resimleme özelliklerinin öğretmenlerin yaş değişkenine göre karşılaştırılması	63

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 3.1. Faktörün öz değerlerine ait saçılma diyagramı.	37
Şekil 3.2. Faktörün öz değerlerine ait saçılma diyagramı.	38
Şekil 3.3 Faktörün öz değerlerine ait saçılma diyagramı	40

ÖZET

OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUK KİTAPLARINDA RESİMLEMENİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNE GÖRE İNCELENMESİ

Mercan, Zerrin

Yüksek Lisans Tezi

İlköğretim Bölümü Anabilim Dalı

Okul Öncesi Öğretmenliği Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Yasemin Aydoğan

Mayıs 2015- 77 sayfa

Bu araştırmada, okul öncesi dönem çocuk kitaplarında resimlemenin okul öncesi öğretmen görüşleri dikkate alınarak incelenmesi amaçlanmıştır.

Türkiye'nin on bir farklı ilinden yüz yüze ve e-mail yoluyla ulaşılan 96 okul öncesi öğretmeni araştırmanın çalışma grubunu oluşturmuştur. Araştırma nicel ve nitel araştırma yöntemlerinin bir arada kullanıldığı tarama modelinde gerçekleştirilmiştir.

Araştırmada, veri toplama aracı olarak öğretmen görüş bildirme formu ve kitap resimlemelerini değerlendirme ölçeği kullanılmıştır. Veri toplama araçları uzman görüşleri alınarak, araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. Öğretmen görüş bildirme formu, açık uçlu sorular içerir. Kitap resimlemelerini değerlendirme ölçeği ise beşli likert tipinde bir ölçek olup beş çocuk kitabının resimlemelerinin puanlanmasını amaçlamıştır.

Araştırmada veri toplama araçlarının geçerliğinin belirlenmesinde kapsam geçerlik indeksi ve açımlayıcı faktör analizi (AFA) uygulanmış, ölçeğin güvenirliğini tespit etmek amacıyla Cronbach Alfa güvenirlik katsayısı hesaplanmıştır.

Verilerin analizinde; nitel verilerin, öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda temalaştırılarak frekansları kodlanmış ve kodlanan veriler için frekans-yüzde hesaplamaları yapılmıştır. Bazı katılımcıların görüşlerinden alıntılar çalışmada yer almıştır.

Okul öncesi öğretmenlerin okul öncesi dönem ocuk kitaplarında illüstrasyon (resimleme) konusundaki düşüncelerini açıkça ortaya koyduğu araştırma sonucunda, öğretmenlerin çalıştığı kuruma, yaşı, eğitim durumuna göre görüşlerinin farklılaştığı ancak kıdem durumuna göre görüşler arasında bir farklılaşma olmadığı ortaya konulmuştur.

Anahtar kelimeler: Okul öncesi dönem, ocuk kitapları, illüstrasyon, resimleme, okul öncesi öğretmeni

ABSTRACT

REVIEW OF THE PRESCHOOL CHILDREN'S BOOKS ILLUSTRATIONS DUE TO TEACHERS OPINIONS

Mercan, Zerrin

Master's Thesis

Supervisor: Prof. Dr. Yasemin Aydoğan

Mayıs 2015, 77 Pages

The purpose of the study is to examine preschool child books illustrations with respect to the preschool teachers opinions.

The sample is 96 preschool teachers, reached by e-mail and face to face contacts, from 11 cities of Turkey. Research used scanning model, both the quantitative and qualitative methods are used.

In the research, the teacher talkback form and book illustration review scale are used for data collection. The scales are developed by the researcher with respect to the expert opinions. The teacher talkback form contains open-ended questions whereas book illustration review scale is a likert type scale that is used to vote the illustrations of five child books.

The reliability and validity of the data collection tools are made in the research. The content validity index and exploratory factor analysis are used for validity, and Cronbach's alpha reliability coefficient are calculated for reliability.

For data analysis, frequency - percentage calculation are made by frequency coding for qualitative method, and some citations are made from preschool teachers answers.

That research used screening model to get the preschool teachers ideas about the preschool child books illustrations. The result of the research put forth the differentiation of the teachers ideas with respect to the age, education level and the school that are worked in but not differentiate according to the years they worked as teacher.

Key words: Preschool period, illustration, preschool teacher, child book, pictural illustration

I. BÖLÜM

1. Giriş

Kitap, insan hayatında var olduğu andan itibaren sadece insanları bilgilendirmek ve eğitmekle kalmamış, içinde bulunduğu kültürleri, toplumları da şekillendirmiş ve geliştirmiştir. Kitap her yaştan, her ırktan, her cinsiyetten insana hitap etmiş, bunun içinde değişik şekil ve formlarda basılmıştır. Çocuk kitaplarının hem içerdiği metin hem de kitabın biçimsel özellikleri çocuğun algı ve davranışları üzerinde önemli bir etkiye sahip olmuştur.

Çocuk kitapları da çocukların kendilerini ifade etmesinin bir yolu olarak önem kazanmış, çocuğun eğitilmesine olanak sağlamıştır. Bu nedenle günümüzde, çeşit çeşit çocuk kitapları bulunmakla birlikte, bu kitapların hepsinin çocuğa olumlu etkisinin olduğunu söylemek mümkün değildir. Çocuk yayıncılığında ticari kaygılarla ortaya çıkan sıkıntılar nedeniyle, çocuk kitabı alırken çocuğun ilgi ve ihtiyaçlarına, yaşına ve gelişim özelliklerine uygun kitap seçmek daha önemli hale gelmiştir.

Çocuk kitaplarının çocukların gelişim seviyelerine uygun olması için dikkate alınacak öğelerden biri çocuğun yaşıdır. Çocuk kitapları gruplandırılırken, 0-6 yaş grubu çocuklar için okul öncesi ve 7-11 yaş grubu içinde okul dönemi ifadeleri kullanılır. Çocuğun yaşına uygun olarak seçilen kitabın çocukların ilgi ve ihtiyaçlarına hitap edebilmesi için hem metin içeriği hem de resimleme özelliklerinin çocuğun dikkatini çekmesi ve çocukta kitabı inceleme isteği doğurması da çok önemlidir.

Bu araştırmada, okul öncesi döneme hitap eden çocuk kitaplarının biçimsel özellikleri dikkate alınarak, resimleme ve illüstrasyon üzerinde durulmuş ve okul öncesi öğretmenlerin resimleme konusunda görüşleri farklı değişkenlere göre ele alınarak, okul öncesi eğitimcilere öneriler sunulmuştur.

1.1. Araştırmanın Amacı

Araştırmada, okul öncesi dönem çocuk kitapları resimlerinin öğretmen görüşlerine göre incelenmesi amaçlanmıştır.

1.1.1. Alt amaçlar

Araştırmanın alt amaçları şu sorulara yanıt aramaktadır.

- Okul öncesi dönem çocuk kitaplarında resimleme özellikleri konusunda öğretmen görüşleri nelerdir?
Okul öncesi dönem çocuk kitaplarında biçimsel özellikler konusunda öğretmen görüşleri nelerdir?
Okul öncesi dönem çocuk kitaplarında resimleme-metin ilişkisi konusunda öğretmen görüşleri nelerdir?
Okul öncesi dönem çocuk kitaplarında resimleme-çocuk ilişkisi konusunda öğretmen görüşleri nelerdir?
- Okul öncesi dönem kitaplarında resimleme konusunda okul öncesi öğretmenlerinin görüşleri;
Öğretmenlerin yaşına,
Öğretmenlerin meslekteki kıdemine,
Öğretmenlerin eğitim durumuna,
Öğretmenlerin görev yaptıkları okul türüne göre farklılık göstermekte midir?

1.2. Araştırmanın Önemi

Okul öncesi dönem insan yaşamının en temel dönemidir. Bu dönemde kullanılan kitapların çocuğun gelişimine katkısının bulunması, çocuğun ilgi ve ihtiyaçlarına, yaşına uygun olması büyük önem taşır. Okul öncesi dönem çocuğu okuma yazma bilmediğinden, bu dönem çocuklarının kitaba yönelmesi, kitaba ilgi duyması ve kitap okuma alışkanlığı kazanmasında çocuk kitaplarında bulunan resimleme ve illüstrasyon özellikleri önemli bir yer teşkil eder.

Türkiye’de illüstrasyonların anlaşılması ve kullanılması konusunda sıkıntılar mevcuttur. Çocuk kitaplarında illüstrasyon konusunda çok az çalışma bulunduğu ve bu çalışmalarda da öğretmen görüşlerine yer verilmediği için araştırma;

- Okul öncesi dönem çocuk kitaplarında resimleme ve illüstrasyonu inceleyerek bu alana katkıda bulunması,
- Çocuk kitabı resimlemelerine dikkat çekilmesi,
- Var olan çalışmaların fark edilmesi ve sonraki dönemde bu konuda daha fazla araştırma yapılmasının teşvik edilmesi,
- Resimleme ve illüstrasyonun çocuk kitaplarındaki önemine ve çocuk kitaplarında kullanımına vurgu yapması,
- Okul öncesi öğretmenlerin görüşlerine yer verilmesi,
- Okul öncesi öğretmenlere çocuk kitaplarının resimlenmesi konusunda önerilerde bulunması açısından büyük önem taşımaktadır.

II. BÖLÜM

2. Kuramsal Temeller ve İlgili Literatür

2.1. Çocuk Kitapları

Çocuk psikolojisi ve gelişimi uzmanları gelişim süreci içinde olan çocuğun, kendine özgü kişiliğe sahip bir birey olduğunu ve yetişkinlerden farklı algılanışının, bir nitelik ve zihniyet farkından kaynaklandığını belirtmişlerdir (Gander ve Gardiner, 2004; Aktaran: Arpacı, 2006). Çocuk; gelişim özellikleri, duygu, düşünce ve davranışları ile yetişkinden farklı, kendine özgü bir varlıktır (Mardi, 2006). Farklı uzmanların da dile getirdiği gibi çocuk yetişkinden daha farklı özelliklere ve niteliklere sahip olan, kendini farklı yollarla ifade eden bir bireydir. Bu bireyin de kendini geliştirmesi ve yeni tecrübeler edinmesi kaçınılmazdır. Her ne kadar çocukların yaşlarının küçük olması tecrübelerinin az olduğu algısını desteklese de çocuk kitapları da tecrübe kazanmanın en etkili yollarından biri olarak kabul edilmektedir.

Çocuk kitapları, okul öncesi dönemden başlayarak zihinsel, duygusal, dilsel becerilerin edinilmesi sürecinde çocuklara “zenginleştirilmiş bir dil çevresi” yaratan önemli değişkenlerden biri olarak değerlendirilmekte, çocuğun ilgi ve ihtiyaçlarını karşılayan zevkle okuduğu eserler şeklinde tanımlanmaktadır (Poyraz, 2000; Uzmen, 1993; Sever, 2003; Aktaran: Erbay ve Samur, 2010). Sever (2003), çocuk kitabını çocuğun yaşadığı olayları sanatçı bakışı ile yorumlayan yazılı ve görsel araçlar olarak tanımlarken (Aktaran: Arpacı, 2006), Ataseven (2000), çocuk kitabını 2-14 yaş çocukların ihtiyacını karşılayan kitaplar olarak nitelendirmektedir (Aktaran: Arpacı, 2006). Farklı bir tanımda ise resimli çocuk kitapları, sade, canlı, parlak renkleriyle, çocukların zevk alacağı, eğlenirken öğrenebileceği resimler ve metin diliyle hayal

dünyasının kapılarını aralayan, olağan dışı hikâyelerin bir arada olduğu öğretici materyaller olarak ele alınmaktadır (Mardi, 2006). Özetlemek gerekirse kitaplar, okul öncesi dönemden başlayarak çocukları renk ve çizginin estetik diliyle tanıştıran, onlara dilin anlatım özelliğini duyumsatan, yaşam ve insan gerçekliğinden kesitler sunan araçlardır (Sever, 2003).

2.1.1. Okul öncesi dönemde çocuk kitaplarının yeri ve önemi

Çocuk yayınlarının temel amacı; kitap sevgisi ve okuma alışkanlığı kazandırmaktır. Çocuk ve kitap ilişkisinin okuma yazmayı öğrenmekle başlamadığı, çocuğun kitapla ilk tanıştığı dönemin 0-6 yaş arası olduğu bilinmektedir (Şimşek, 2002). Mardi (2006)'ye göre, okul öncesi dönemde kitabın başlıca amacı; çocuğa okuma alışkanlığı, okuma kültürü ve estetik zevkleri de vermektir. Çünkü okul öncesi dönemdeki çocuklar kitaplarla düşünme, konuşma becerilerini geliştirirken, dış dünya ile ilgili kavramları kitaplardaki illüstrasyonlar aracılığıyla öğrenirler. Bu nedenle kitap okunurken karşılaşılan yeni kavramların anlamının çocuğa anlatılması önem taşır. Böylece çocuk resimlerle kavramları birleştirmeyi ve kavramlar arasında ilişki kurmayı öğrenir.

Çocuk kitaplarının temel amacının çocuklara okuma sevgisi ve alışkanlığı kazandırmak olduğunu belirten Yüksel (1987), çocuk kitaplarının çocuğun bilgi ve kültürünü artıran, çocuğa insan ve yurt sevgisi kazandırmayı amaç edinen kitaplar olduğunu vurgulamıştır (Aktaran: Arpacı, 2006).

Çocuk kitaplarının ve çocuk edebiyatının öncelikli amacı çocuğa okuma sevgisi kazandırmakla birlikte bu temel amacın yanı sıra düşünen, düşünce ve duygularını rahatça ifade edebilen, problemlere çözüm üreten, estetik duyguları gelişmiş, oyun oynamayı ve gülmeyi bilen çocuklar yaratmak diğer amaçlar arasındadır (Arpacı, 2006).

2.1.2. Çocuk kitaplarının yararı

Çocuklar kitaplar aracılığıyla, çevresiyle iletişim kurmakla kalmaz, kitabın içindeki karakterlerle de kendini özleştirerek iletişim kurarlar. Kitabın yararlarını birkaç cümleyle ifade etmek olanaksızdır. Bu nedenle kitabın yararlarını, çocuğun gelişimine katkıları, çocuğun okuma becerisine katkıları, çocuğun kendini ifade ediş biçimi ve çocuk ile çevre arasında etkileşim başlıkları altında ele almak mümkündür.

Çocuk kitaplarının, çocuklarda insan ve yaşam gerçekliğine ait bireysel değerler oluşturmalarında önemli bir işlevi olduğunu söyleyen Sever (2003), kitapların kişilik gelişmesine olan katkısını vurgulayarak, çocuğun çocuk kitaplarında yaşamda karşılaşılabileceği sorulara cevap bulduğunu, kitapların değişik kültürlerde insanları tanıtarak çocuklara insanların farklı özelliklerini anlatıp, kendilerini tanımalarına olanak sağladığını ifade etmiştir. Çocuk kitaplarının çocuğun kişilik gelişimini etkilediğini vurgulayan Özkan'a (2001) göre, çocuk kitaplar aracılığıyla kendini tanı ve kişiliğin gelişimine katkı sağlayan bu kitaplar ile farklı insanları tanıma olanağı tanır.

Sever'e (2003) göre, okul öncesi dönemde çocuk ile kitap arasındaki etkileşim çocuğun dilsel, bilişsel, toplumsal ve kişilik gelişimine zemin hazırlar. Alpöge (2003) çocuk kitaplarının neden sonuç ilişkisi, problem çözme becerisi ve hayal güçlerinin gelişimini destekleyerek bilişsel gelişime katkı sağladığını, dinlemeyi ve yeni sözcükler öğrenmeyi sağlayarak dil gelişimini desteklediğini, öyküdeki karakterler ile çocuğun kendini özleştirerek duygusal gelişime katkı sağladığını, deneyim kazanma, düşünmeye yöneltme gerekçesiyle de sosyal gelişimi desteklediğini ifade eder.

Bunun yanı sıra, uzmanlar, çocuk kitaplarının çocuğun okuma becerisine katkısını da dile getirmişlerdir. Ciravoglu'na (2000) göre, çocuk kitapları, çocukların duygu, düşünce ve hayal dünyalarına katkı sağlayarak, hayat boyu öğrenmelerine katkı sağlar (Aktaran: Arpacı, 2006).

Çocuk kitaplarının özellikle okul öncesi dönemde çocuğun kendini ifade etme biçimi ve çevreyle iletişim kurmanın etkili bir yolu olduğu açıktır. Bu durum literatürde farklı zamanlarda farklı uzmanlarca ortaya konmuştur. Çocuk kitabı okuyup, onu anlamlı bulduğunda kendi kendini tanımlayarak, aile ve toplum içindeki rolünü anlar (Işıtan, 2005). Çocuklar belli bir yaşa geldikleri zaman, onları eğlendirecek, eğitecek ve birtakım ihtiyaçlarını karşılayacak olan çocuk kitaplarına ihtiyaç duymaya başlarlar. Çünkü kitaplar çocuklara zevk verir ve onları eğlendirir, hayal dünyasına götürür; onlara bilmedikleri şeyleri öğretir, hayat ve olaylar konusunda rehberlik eder (Arpacı, 2006). Quzts, çocukların kendilerini ve çevresindeki insanları anlamaları konusunda kitaplardan yararlanmak gerektiğini vurgulamıştır. Zira kitaplar birçok olay ve problemin çözümünde önemli rol oynamakta, davranış problemlerini çözmedeki en etkin yollardan biri olabilmektedir (Aktaran: Işıtan, 2005).

2.1.3. Çocuk ve kitap ilişkisi

Yaşamın ilk yılları, çocuğun temel bilgi ve becerileri kazandığı bir dönemdir. Bu dönemde kazanılan bilgi ve beceriler, çocuğun gelecekteki yaşamını da önemli ölçüde etkiler. Bu bilgi ve becerilerin kazanımında çocuk kitapları önemli iken, okul öncesi dönem çocuğunda ise resimli kitaplar bu görevi üstlenirler.

Resimli öykü kitapları çocukların ilk yıllarında yaşamlarına giren, ilk iletişim araçları arasında sayılır. Bu kitaplar resimleri ve metni ile çocuğun duygu ve düşüncelerini harekete geçirir. Resimli öykü kitaplarındaki resimlerin aydınlatıcı gücü, sözcükleri anlamlandırmada çocuklara rehberlik eder. Dili yalın bir biçimde hazırlanmış bu kitaplar çocukla doğrudan bir iletişim sağlar. Okul öncesi dönemde çocuk, henüz kendi kendine okuyamadığı için resmin kendisiyle konuşmasını beklemektedir. Eğer resimli öykü kitaplarındaki resimler çocuğun ilgisini çeker ve çocukta bir merak uyandırır, bu durum ilerleyen yaşlarda okuma eylemine karşı ilgi duyulmasını sağlayacaktır. Güzel bir dil ve resim birleşimi, çocuğun estetik bir değer kazanmasına da destek olacaktır (Güleç ve Gönen, 1997; Aktaran: Şahin, 2014).

Okul öncesi dönemde çocuğun okumaya ilgi duyması ve okuma alışkanlığı kazanmasında çocuk ile kitap arasındaki ilişki çok önemlidir. Okul öncesi dönemde

okuma gelişimi sürecinde, görsel ayırtlaştırma becerisinde gözlemlenen gelişmeler de son derece önemlidir. Bu beceriye sahip olan bir çocuk kitaplara, işaretlere ve başlıklara ilgi gösterir; nesneler ve basit sembolik şekillerdeki benzerlikleri ve farklılıkları algılar; ana-ara renkleri tanır; konum ve yön (aşağı-yukarı, sağ-sol, üst-alt) belirlemelerini yapar; okurken ihtiyaç duyacağı görsel yönleri (soldan sağa, önden arkaya) bilir; sembolik formları ayırt eder. Bu beceriler onun, harfleri öğrenebileceği ve onları kelimeler olarak gruplar halinde algılayabileceği düzeye getirmeye yardımcı olacaktır. Benzer şekilde, okul öncesi dönemde okuma gelişimi üzerinde etkili olan işitsel ayırtlaştırma becerisine sahip olan bir çocuk, harf ve kelimelerin söylenişlerini kavrar; kelimelerin başlangıç ve bitişlerindeki ses farklılıklarını ayırt eder; kelimelerin söylenişlerine ilişkin oyunlardan hoşlanır; kendisine okunan şiirleri ve hikâyeleri dinlemekten zevk duyar (Oktay ve Kerem; Aktaran: Şeref, 2008).

2.1.4. Çocuk kitaplarının tarihsel süreçte gelişimi

2.1.4.1. Dünyada çocuk kitaplarının tarihi

Yazının olmadığı buna bağlı olarak da yazılı bir kültürel birikimin olmadığı çağlarda her bilimsel ve sosyal alanda olduğu gibi çocuk eğitiminde ve bu eğitimin gerektirdiği çocuk edebiyatı alanında da bu boşluğu sözlü kültürün ürünleri doldurmaktadır (Akbaş, 2010). İnsanların kendilerini yazıyla değil sözlü olarak anlattığı bu dönemler, sözlü edebiyatın da başlangıcını oluşturur. Masallar, destanlar, ninniler bu dönem sözlü edebiyatının temel taşlarıdır. Ancak sözlü edebiyat sadece onlarla sınırlı değildir. Sözlü edebiyatın oluşumunda kutsal kitaplar da zamanla yerini almıştır. 15.yy da İngiliz matbaacı Caxton tarafından büyükler için basılan cep kitapları, bakır levhalardan oluşan “Horn Book” kitapları ve 18.yy da aşırı dinci bir akım olan Quakerizm akımının İncil’den kaynaklanan çocuk kitapları bu duruma örnektir.

Bu sıralarda Fransa'da Charles Pearault halk ağzında dolaşan masalları toplayıp, kısaltarak çocuklar için 1697 yılında basar. Bunların içinde Kül Kedisi, Parmak Çocuk, Mavi Sakal, Kırmızı Başlıklı Kız, Çizmeli Kedi, Uyuyan Güzel gibi eserler vardır. Böylece ilk kez Fransız çocukların kendilerine ait kitapları olmuş, bu

kitaplar önce İngiltere, sonrada Almanya’da basılarak, 1727 yılında “Tales of Matter Goose” adı ile yayınlanmıştır. Daniel Defoe'nun Robinson Crusoe'su, Jonathan Swift'in Gulliver'in Gezileri, John Newbery'nin “A little Pretty Pocket book” adlı kitabı da o dönem çocuk eserleri arasında yerini alır.

19.yy da çocuk kitaplarının türünde çeşitlilik görülür. İngiliz Edward Lear tekerleme türü şiirlerden oluşan Book of Non Sense, Loise May Alcott'un aile hikâyelerinden oluşan Küçük Kadınları, Robert Louis Stevenson'un macera hikâyesi olan Define Adası, o dönem çocuk kitaplarındaki çeşitliliği gösterir niteliktedir.

20. yy başlarında Anna Swell'in hayvan hikâyeleri olan Siyah İnci ve Lewis Carroll'un Alice Harikalar Diyarında adlı fantezileri o güne kadar var olan çeşitliliği daha da artırır. 20. yüzyıl başlarında Lucy Sprague Mitchell'in “The Here and Now Story Book” isimli kitabı ile yetişkinler ilk defa çocukların küçük yetişkinler değil başka varlıklar olduğu fikrini ortaya koyar. Rudyard Kipling 1902'de yayınlanan “Just so Stories” adlı kitabı ve Beatrice Potter aynı yıl “The Story of Petter Rabbit” isimli kitabı da o dönem çocuk kitapları arasında yer alır.

2.1.4.2. Türkiye’de çocuk kitaplarının tarihi

Türkiye’de çocuk edebiyatının gelişimi, dünyadaki edebiyatın gelişimiyle yakından ilgilidir. Tanzimat dönemi Türk çocuk edebiyatının da başlangıcı sayılır (1839). Tanzimat’a gelinceye kadar çocuk edebiyatının, çoğu büyükler için söylenen halk hikâyeleri ve masallardan ibaret olduğunu söylemek yanlış olmaz. Bu dönemde Batıdan yapılan çeviriler çocuk edebiyatının gelişmesini de sağlamıştır. Akif Paşa’nın (ölen torunu için yazdığı mersiye hariç) ve Ethem Pertev Paşa’nın çocuktan bahseden telif ve çeviri eserler verdikleri bilinmektedir. Tanzimat’tan sonra çocuk edebiyatının başlangıcı kabul edilebilecek eserlerden biri de Kayserili Doktor Rüştü’nün 1859’da yazdığı, ilk Türk alfabesi olarak da değerlendirilen “Nuhbet iil Etfal” (Çocukların En Seçkini) adlı eserdir. Eserin sonunda çocuklar için yazılmış, çocuklara okuma zevki veren hikâye ve fabl çevirileri yer almaktadır. (Doğan, 2001)

Tanzimat döneminde dikkat çeken yazarlar arasında yer alan Ahmet Mithat'ın Hâce-i Evvel ve Kıssadan Hisse isimli eserleri, ilk çocuk kitapları arasında sayılır. Türkiye'de ilk çocuk kitapları, Şinasi, Recaizade Ekrem ve Ahmet Mithat'ın Fransızca'dan yaptıkları kısa şiirler ve hayvan öykülerini içeren çevirileridir. Ziya paşa, J.J. Rousseau'dan Emile çocuklar için tercüme eder. Recaizade Ekrem Tefekkür, Muallim Naci "Ömer'in Çocukluğu" isimli eserlerini çocuklar için kaleme alır.

Tanzimat'ın hemen sonrasında, edebiyatçılarımızın git gide artan bir hızla çocuk edebiyatına yöneldikleri, tamamen çocukların hedef alındığı eserleri kaleme aldıkları görülür. Çaylak Tevfik'in, 1883'de topladığı Nasreddin Hoca fıkraları buna örnektir (Işıtan, 2005).

Tanzimat'tan 1940 yılına kadar çocuk kitapları sayısında fazla bir artış görülmez. Bunun üzerine Çocuk Esirgeme Kurumu 1943-46 yılları arasında çoğu çeviri olmak üzere yüzden fazla değişik kitap bastırtır. 1952'den sonra yazılan eserlerde toplumsal içerikli hikâye ve romanların yer aldığı görülür. 1950 yılından itibaren bazı okul ve kütüphanelerde çocuk kitabı haftaları ve sergiler düzenlenmeye başlanır. Eflatun Cem Güney, Açıl Sofram Açıl ve Dede Korkut Masalları ile çeşitli ödüller alırken, 1964 yılında Vala Nurettin ve Nihal Karamanagralı'nın yazdığı Korkusuz Murat Doğan Kardeş Ödülü alır. Aynı dönemde Orhan Veli Kanık La Fontaine çevirileri ve Nasreddin hoca fıkralarını akıcı bir dille kaleme alınır. Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın şiir kitabı "Çocuk ve Allah, Açıl Sofram Açıl, Balina ile Mandalina, Okumayı Seven Ayı ve Yaramaz Sözcükleri", Aziz Nesin'in "Şimdiki Çocuklar Harika, Üç Karagöz Oyunu, Pıtlatan Bal" adlı eserleri çocuklara hitap eden ve bu dönemde yazılmış eserlerdir. Cahit Uçuk, "Kırmızı Mantarlar (1943), Üç Masal (1944), Türk Çocuğuna Masallar (1946), Ateş Gözlü Dev (1946) ve Kurnaz Tilki (1946)" adlı eserleri yazar ve "Türk İkizleri" (1958) adlı eseri ile Hans Christian Andersen ödülü alır. Mümtaz Zeki Taşkın'ın tiyatro eserlerinin yanı sıra "Çocuklarımıza Resimli Şiirler (1959), Çitlenbik Kız (1975) ve Çocuklara Kahramanlık Hikâyeleri" (1978) adlı eserleri yayınlanır (Akbaş, 2010).

Yayınevlerinin çocuk kitaplarına önem vermelerinden dolayı 1960'dan sonra çocuğa yönelik şiir, roman ve öykü kitapları sayısında artış görülür. Türk Dil Kurumu, Kültür Bakanlığı, Doğan Kardeş Yayınları konuya ilişkin yarışmalar düzenler. Arkın

Yayınevinin 1973-74 yıllarında çeşitli dallarda açtığı çocuk edebiyatı yarışmaları alana canlılık getirir. Bu canlılık çocuk edebiyatı sorunlarını da gündeme oturtur. Çocuk yayınlarının nitelikleri, çizgi romanların özellikleri, çocuk ve toplumsal sorunlar üzerinde tartışmalar yapılır.

Çocuk yazını, roman, öykü, masal, resimli kitap, şiir türünde 1970'den sonra büyük bir gelişme başlamış, kitapların sayıca çoğaldığı, fiziksel ve içerik özellikleri yönünde de zenginleştiği görülür (Şenalp, 1981; Aktaran: Gönen, 2005). Bu dönemden günümüze Rıfat Ilgaz, Aziz Nesin, Fakir Baykurt gibi ünlü yazarların kitapları ulaşır (Neydim, 2003). 1979 yılının Unesco tarafından Dünya Çocuk Yılı ilan edilmesi bu alandaki yayın ve etkinlikleri genişletmiş, çeşitli yayınevleri çocuk yayımlarına yönelmişlerdir. Böylelikle kitap sayısı ve kalitesi zenginleşmiştir. Ruhsar Barım, Gülçin Alpöge, Fatih Erdoğan, Şükran Oğuzkan gibi çocuk kitapları alanında eğitim almış yazarlar resimli kitap yazar ve resimlerler (Gönen, 2005). Son yıllarda evrensel çocuk gerçekçiliği ve eşitliği Türkiye'deki çocuk edebiyatı ve çocuk kitaplarında yer alan başlıca konulardır (Neydim, 2003).

2.1.5. Çocuk kitaplarında illüstrasyon

İllüstrasyon Latince lustrare kökünden gelir, anlamı anlaşılır yapmaktır. Bir metin veya konunun içinde yer alan görsel varlıklara verilen isimdir. Başlık, slogan ya da metin gibi sözel unsurları görsel olarak betimleyen ya da yorumlayan bütün unsurlar genel olarak illüstrasyon olarak adlandırılır (Becer, 1999; Aktaran: Şeref, 2008).

Mardi'ye göre (2006), illüstrasyon, verilmek istenen mesajı en kısa yolla anlatan görsel bir iletişim yöntemidir. Dolayısıyla çocuğun algılamasını pekiştirmek için kitaplarda illüstrasyona ihtiyaç vardır. Kimi zaman, yazılı ve yazısız olarak hazırlanan çocuk kitabı illüstrasyonları, özellikle okul öncesi ve okul dönemi çocukları için vazgeçilmez materyallerdir. Görsel iletişimin hemen hemen bütün alanlarında kullanılan illüstrasyon farklı dil, ırk ve kültürden insanların herhangi bir açıklamaya ihtiyaç duymadan anlam çıkarabileceği bir görsel dildir (Keş, 2001; Aktaran: Şeref, 2008). En geniş anlamıyla illüstrasyon bir düşüncenin, bir objenin, bir metnin, bazen olduğu gibi bazen de yorum katılarak tasvir edildiği resim türü olarak kabul edilir.

Mesaj verme yönüyle resimden ayrılır. İllüstrasyonu sanat yapan en önemli etken katılan yorum, düşünce, uygulama ve teknikteki özgünlüktür (Sarı, 2006).

İllüstrasyon kelimesinin Türkçe karşılığına bakıldığında “resimleme” kavramı ile karşılaşılır. Resimli kitap sanatı düşünüldüğü kadar kolay değildir. Resimlerin bazı detayları içermesi gerekmektedir. Resimli kitap sanatı sözlü sanattır ve bir öykü anlatmaktadır. Sanatçı anlattığı öyküyü resimlerle vermekte, bu da birçok sanatsal yöntemi içermektedir (Işıtan, 2005).

2.1.5.1. İllüstrasyonun önemi ve işlevi

İllüstrasyonun tanımında ortaya konan farklı düşünce ve ifade şekillerini illüstrasyon ve resimlemenin önemi ve işlevinde de bulmak mümkündür.

Çocuk kitaplarında kullanılan illüstrasyonlar, çocuğun sözel olmayan mesajları anlamasında oldukça önemli bir etkiye sahiptir. Bu illüstrasyonlar, metnin daha iyi ifade edilmesinde, çocuğun bir kitabı yetişkine ihtiyaç duymadan inceleyebilmesinde, bazen metne ihtiyaç duymadan olayların ve karakterlerin ifade edilmesinde, çocuğun estetik anlayışına hitap edecek renk, biçim ve çizgilerin kullanılmasında çok etkili ve önemlidirler.

Sarı’ya göre (2006); çocuktaki sanat zevkini geliştirmek, eğitmek, hayal etmesini sağlamak illüstrasyonun en önemli etkileridir. Nicholas’a göre (2007) ise, illüstrasyonun temel görevi metni aydınlatmak, okuyucuya metnin bir anlam ifade ettiğini kitabı okumadan anlatmaktır. Goodman’da (1998), illüstrasyonun anlamlandırılmak suretiyle okuyucunun yaşantı ve deneyimlerini artırdığına dikkat çekmektedir.

Çocuk kitaplarında görsellik özellikle ön plandadır. Şen’e göre; resimli kitaplar olarak adlandırılan okul öncesi hikâye kitaplarında öykü metinlerini görselleştiren resimler çok önemlidir (Gönen, 2000; Aktaran: Mardi, 2006). Bu konuda Fang (1996) resimli kitaplarda bulunan resimlemelerin çocuğun hikâyeyi anlaması ve eğlenmesi için gerekli olduğuna vurgu yaparken, Nicholas ise (2007), resimli kitaplarda görselliğin,

anlamı güçlendirmek için en az yazı kadar önemli olduğunu belirtmiştir. Bu nedenle resimli kitaplarda bulunan resimlemeler kavramlar oluşturabilir, metinden bağımsız tek başına da amaçlanan anlam bütünlüğünü sağlayabilir (Kaya, 2003). İllüstrasyonun desteklediği metni çekici kılmasının yanında anlamını güçlendirdiği bilinir. Güzel, başarıyla çalışılmış, çekici illüstrasyonlar kitapların değerini artırması, haz vermesi nedeniyle farklı bir önem taşır. Bu sebeple çocuk kitaplarının vazgeçilmez bir tamamlayıcısı konumundadırlar. Çocuk gelişiminde çok önemli yeri olan illüstrasyonun gerekliliğini Fred Ludekens'in "iyi bir resim, iyi bir metin gibidir" özleriyle daha iyi anlamak mümkündür (Çakır, 2001; Aktaran: Sarı, 2006).

Çılgın'a göre iyi illüstrasyonlara sahip bir kitap çocuğun hayal gücünün gelişmesini destekler ve çocuğu ilk kez resim sanatı ile karşılaştırır. Bu yüzden resimlerin kaliteli ve sanat değeri taşıyor olması son derece önemlidir (2007; Aktaran: Şeref, 2008). Bu nedenle çocuğun sıklıkla iletişim içerisinde bulunduğu masal kitaplarındaki illüstrasyonların niteliklerine dikkat etmek gerekmektedir (Şeref, 2008).

2.1.5.2. Tarihsel süreçte gelişimi

İllüstrasyonun ilk ortaya çıkışı olarak, mağara duvar resimleri örnek gösterilebilir. Bunun en büyük ve en önemli sebebi, bu resimlerin illüstrasyonda da var olan işlevsellik özelliğidir. Şimdiye kadar bulunmuş en güzel duvar resmi örnekleri; Güney Fransa'da Lascaux mağarasındaki ve Kuzey İspanya'da Altamira mağarasındaki duvar resimleridir (Şeref, 2008).

Bazı sanat tarihçilerine göre ise illüstrasyonun ilk kabulü ilk resimli kitaplardır. Ancak Kaptan'a göre (1996), kimi kaynaklar, mağara dönemi resimlerini illüstrasyon olarak belirtmemesi ve illüstrasyonu resimli kitapların kökleriyle aynı ifade etmesi yanlıştır. Çünkü mağara duvar resimleri tamamen bir işlevsel amaç güdülerek gerçekleştirilmiştir ki işlevsel amaçta illüstrasyon tanımı için temel öğelerden biridir (Aktaran: Sarı, 2006).

İlk resimli kitabın M.Ö. 1300 yıllarında Mısır'da Papirüs rulosuna yapıldığı bilinir. Papirüs ve daha sonra Bergama'da geliştirilen parşömen rulolara yapılan

kitaplar; Hindistan'da kumaş üzerinde kullanılan ağaç oyma kalıpların kâğıt üzerine basılmasıyla, resimli baskı kitaplar elde edilmiştir. 1390 yılında Kore'de kitap basımında dizgi yöntemi kullanılmıştır (Kaya, 2003).

Orta çağ el yazmaları, baskı kitapları illüstrasyonların önden gelen habercisidirler. Karışık ve pek çok süslemeli kitaplar, genellikle manastırlarda yapılmış dinsel konu üzerinedir. Yazıyı bulan insan, salt yazının yetmediği yerde resimsel görselleştirmeyi kullanmayı oldukça erken keşfetmiştir (Şeref, 2008).

Alman eğitimci Johann Amos “Comenius Orbispictus” (resimlerle görülen dünya) adlı ilk resimli çocuk kitabı 1658 yılında yayınlanır. Latince ve Almanca dillerinde resimleri ağaç kalıplara oyulup basılan kitap, okuma yazma öğretmek amacıyla yapılmıştır (Kaya, 2003).

Daha sonra doğuda gelişen ve Uygurların, Selçukluların da kullandığı kâğıt yapım ve basım teknikleri, Haçlı Savaşları sırasında Batı Avrupa'ya geçer. Bu döneme kadar, Yunan ve Roma dönemlerinden günümüze ulaşan illüstrasyonlar bulunmasına rağmen, Roma mozaiklerinden hem mitolojik konuları hem de Homeros destanlarını işleyen vazo resimleri bu sanat türünün söz konusu dönemlerde de var olduğunu göstermektedir (Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, 1997; Aktaran: Mardi, 2006).

19. yüzyıl sonlarında fotoğraf tekniğinin bulunması, ofset ve klişelerin teknik olarak ilerlemesi, basım araçlarındaki çoğalma ve sınırsız reproduksiyon olanakları, sanatçının daha da özgürleşmesini, illüstrasyonda sınırsız teknik ve boyama imkânlarını kullanmasını sağlamıştır (Ashier, 1983; Aktaran: Şeref, 2008).

2.1.5.3. İllüstrasyon ve çocuk kitabı ilişkisi

İllüstrasyon ve çocuk kitabı; çocuk dünyasının en cazip elemanlarıdır. Aralarındaki bağ nedeniyle çocuklar üzerinde etkin olabilmektedirler (Mardi, 2006).

0-6 yaş çocuklarının okuma yazma bilmediği düşünüldüğünde, yazıyla aktarılan tüm hikâyeler görsel olarak çocuğa verilir. Bu nedenle illüstrasyonlar okul

öncesi çocukları için, kültürel zekâlarının oluşmasında önemli bir yere sahiptir ve bu bakımından illüstrasyonlar ele alındığında, görsel imgelerin etkileri ortaya çıkar. Renk, biçim, çizgi, doku gibi tasarım elemanlarından oluşan illüstrasyonların duygu ve hisleri harekete geçirmede yazıya göre daha etkili olabileceği düşünülebilir (Mardi, 2006).

2.1.5.4. Çocuk-illüstrasyon ilişkisi

Özellikle okul öncesi dönem çocuğu okuma bilmediğinden çocuk kitaplarında illüstrasyonlar büyük önem taşır. İllüstrasyonların sadece kitap için değil, kitabı eline alıp inceleyen çocuk için de değeri çok büyüktür. Kar’ya (2012) göre, çocuk kitabındaki resimlemeler sadece kitaba olan ilgiyi artırmaz, aynı zamanda okuma alışkanlığını da tetikler. Fang’a (1996) göre, illüstrasyonlar çocukların dikkatini çekmekle kalmaz, aynı zamanda çocuğun yazıya ve okumaya da teşvik eder. Bunun yanı sıra, illüstrasyonlar çocukların hayal gücünü genişletir, yazının anlamlandırılmasını sağlayarak beyin gelişimini destekler, çocukta estetik algıyı destekler ve çocukta dil gelişimini destekler. İllüstrasyonların ve resimlemelerin çocuk gelişimine katkısını ele alan Sever’e (2008) göre;

- “Resimler, yazısız kitaplardan başlayarak çocukların belleklerinde nesne ve varlıkların imgelerini oluşturur ve çocuğun kavramsal gelişimini destekler.
- Kitaptaki resimlerle yaşanan iletişim süreci, çocukların duyu algılarını geliştirir.
- Kitap okuma ya da okunanı dinleme sürecine, çocuğun birden çok duyusuyla katılmasını sağlar. Duyularla düşünmeye fırsat yaratacak görsel ortamlar oluşturur.
- Düş, düşlem ve düşünme gücünü geliştirme alıştırmaları için ortam yaratır. Resimlerin düşündürdüklerinden hareketle, çocukların, duygu ve düşüncelerini açıklama isteğini destekler.
- Çocuğa, resmin duygu ve düşünceleri açıklamanın bir dili olduğuna, sanat dilinin de birden çok anlam içerebileceğine ilişkin ilk deneyimleri kazandırır.
- Resimler üzerine yapılan konuşmalar, çocukların, konuşma ve dinleme becerilerini geliştirir.

- Çocukları okumaya özendirir; yazınsal metinlerle kuracakları iletişime hazırlar.
- Çocukların “Sanatçı kimdir, sanat nedir?” sorularını yanıtlayabileceği somut örnekler oluşturur.
- Çocuğa, yaşadığı çevreye, doğaya daha duyarlı bakmayı öğretebilir” (Aktaran: Şahin, 2014).

2.2. Çocuk Kitaplarında Resim Özellikleri

Çocuk kitaplarında resim özellikleri, çocuk kitaplarında karakterlerin resmedilmesi, çocuk kitaplarında çizim, renkler, kompozisyon, görsellik ve estetik, özgünlük ve çocuk kitaplarında kullanılan teknik alt başlıkları ile ele alınmıştır.

2.2.1. Çocuk kitaplarında karakterlerin resmedilmesi

Karakter, sanatçının yarattığı duygu, düşünce ve tutku yönleriyle geliştirdiği, gerçek yaşamdan da esinlenerek deneyimiyle, birikimiyle, kendine özgü duyarlılığı ile biçimlendirdiği bir kişiliktir (Sever, 2003, Aktaran: Kaya, 2010).

Çocuk kitaplarında karakterlerin resmedilmesi önemlidir, çünkü çocuk bu karakter ile özdeşim kurarak kendini ifade eder. Yaşamda deneyim kazanmanın yanı sıra, birikimler edinir. Karakterin davranışı çocuğun ilgisini çekebileceği gibi, karakterin kişiliği, karakterin çizimi, karakterde kullanılan renk, karakterin sayfadaki büyüklüğü ve yeri gibi karakterin biçimsel özellikleri de çocuğu motive edebilir.

2.2.1.1. Karakterin davranış ve tavır özellikleri

Çocuk okul öncesi dönemden ilk ergenlik dönemine kadar olan süreç içinde yetişkin davranışlarını model olarak alır. Çocuk çevresi genişlediğinde, dünyası zenginleştiğinde, farklı kaynaklardan model edinmeye başlar; sanal dünyadan, hikâye

ve film kahramanlarından modeller seçer. Edebiyatta bu modellere tip adı verilmektedir. Öykülerde filmlerde sunulacak olan idealize tipler gerçekte örtüşmeyecek, çocuğu hayata hazırlamayacaktır. Bu nedenle tiplerde iyi ve kötü özelliklerin bir arada bulunması, hatta iyilik ve kötülük arasındaki geliş gidişler, karmaşık insan duyguların görülmesi önemlidir (Işıtan, 2005).

Çocuk kitaplarında karakter, iyi ve kötüyü barındırmakla birlikte, çocukların çocuk kitaplarındaki karakteri model aldığı, kendilerini onlarla örtüştürdüğü de dikkate alınarak, çocuk kitaplarında bulunan karakterlerin çocuğun davranışına olumlu etki yapabilecek davranışlar sergilemesi de önemlidir.

Karakterin davranışları, çevresindeki diğer karakterlerin ona karşı davranışlarıyla da açıklanabilir. Yaratılacak olan karakterde öncelikle kişiliğinin bilinmesi önem taşır. İllüstratörün karakterin kişilik çözümlemesini başarılı bir şekilde yapması ve metinde tasvir edilen karakterin kişisel özelliklerini başarılı bir şekilde yarattığı karakterde yansıtması beklenir.

2.2.1.2. Karakterin biçimsel özellikleri

Çocuk kitaplarında illüstrasyonlar kullanılırken, bu illüstrasyonların sadece karakteri davranış, tutum, bakış açısı ve karakter gibi yönleriyle değil, aynı zamanda renk, boy, kilo, vücut yapısı, görünüşü, saç ve ten rengi, büyüklüğü, duruşu ve benzeri biçimsel özellikler yönleriyle de dikkate alması büyük önem taşır.

Karakterin biçimsel özelliklerini Mardi (2006), karakterin yaşı, cinsiyeti, anatomik bozuklukları, boyu, kilosu, saç ve deri rengi, vücut yapısı, görünüşü, tavır ve duruşu olarak ifade eder. Karakterin yaşı, hikâyede anlatılan olaya uygun çizilmiş mi? Cinsiyeti kız mı erkek mi? Anatomik bir bozukluğu, fiziksel engeli ve ya vücutta göre orantısız bir durumu var mı? Karakterin boyu sayfada nasıl duruyor? Çocuğa ne çağrıştırıyor? Karakterin boyu, hikâyedeki anlatıma uygun çizilmiş mi? Karakterin kilosu, zayıf mı, şişman mı? Saç ve deri rengi, her hangi bir kültüre ait olabilir mi? Vücut yapısı iri mi, minik mi? Görünüşü estetik mi, güzel mi yoksa korkunç mu? Tavır ve duruşu pozitif bir mesaj içeriyor mu? Ve akla gelebilecek bunun gibi birçok soru

sorulabilir. Bu sorulara alınan cevaplar, çocuk kitaplarında kullanılan illüstrasyonların biçimsel özelliklerinin fark edilmesini ve dikkate alınmasını kolaylaştırabilir.

2.2.2. Çocuk kitaplarında çizim

Çocuk kitaplarında çizim, renk, boyut, alan gibi diğer özellikler ile beraber dış yapı özelliği ve ya biçimsel özellik olarak ifade edilir.

Çizimin sahip olması gereken özellikleri tanımlayan Işıtan'a göre (2005), çizgiler şekillerin çerçevesidir. Çizgiler ayrıca hareket, mesafe ve duyguları da verebilir. Örneğin: dalgalı ve yuvarlak şekiller sıcaklığı, yalınlığı ve gizemi verebilir. Yatay çizgiler sadeliği ve durağanlığı verirken, dikey çizgiler yükseklik ve mesafeyi verir.

2.2.3. Çocuk kitaplarında renkler

Renk, resme gerçeklik kazandıran unsurdur. Rengin doğru kullanımı sayesinde, doğru anlatım sağlanır. Renkler üç biçimde kullanılabilir. Her objeyi gerçek rengiyle sembolik kullanmak önemlidir. Ağacı yeşil, güneşi mavi renkte kullanmak gibi. Rengi uyumlu olarak kullanmak ise en çok kullanılan rengin seçilip, diğer renklerin seçilen asıl renge yardımcı olması anlamını taşır. Saf renklendirmede ise, ışığa, gölgeye, tonlara bakmaksızın bir renk tonuyla ifade edilmesi söz konusudur (Abacılar, 2002).

Resimli kitaplarda kullanılan renklerin doğadaki renklerle uyumlu olması önem taşır; gökyüzü mavi, çimen yeşil vb. Renkler duygusal tepkileri canlandırmaktadır. Psikologlar kırmızı ve sarı rengin ateş ve güneşi temsil ettiğini, sıcak, ılık renkler olduğunu, mutluluk ve heyecan içerdiğini, gökyüzü rengi olan mavi ve yeşilin ise sakinlik ve sessizlik içerdiğini söylemektedirler. Ayrıca diğer renklerinde yarattığı farklı duygular bulunmaktadır. Turuncu dürüstlüğü, yeşil kıskançlık ya da hastalığı, aynı zamanda yaşamı, kırmızı tehlikeyi ve cesareti, mavi depresyonu-dürüstlük ve gizemi, sarı kalabalığı, ayrıca neşeyi vb. duyguları temsil eder (Işıtan, 2005).

Kaya'ya göre çocuk kitaplarının resimli olması ve kitaplarda çocukların ilgisini çeken, onlarda dinamik ve neşeli bir etki yaratan sıcak renkler kullanılması önemlidir.

Kitabın sayfalarında uygulanan renkler bir bütünlük göstermeli, bir sayfada canlı renkler kullanılırken diğer sayfada soluk ve mat renkler kullanılmamalıdır (2010, <http://www.insanokur.org/?p=14900>, 28 Nisan 2012’de erişildi.)

2.2.4. Çocuk kitaplarında kompozisyon

Çocuk kitaplarında kompozisyon, resimlerin ve yazıların sayfa içindeki yerleşimi, karakterlerin konumlanması, resim ve yazıların sayfadaki oranı gibi öğeleri içeren, çocuğun resmi anlamasını ve yorumlamasını sağlayan önemli öğelerden biridir. Uzmanlar kompozisyonu tanımlarken kompozisyonun ne ifade ettiğini örneklerle ortaya koymanın yanı sıra, kompozisyonun çocuk için önemine de değinmişlerdir.

Işıtan’a göre (2005) kompozisyon, şekillerin uyumunu, nesnenin sayfadaki yerini ve resimdeki detayları ifade etmektedir. Işıtan kompozisyonu ifade ederken, tanımlamaların yanı sıra örneklerle de tanımlamaları açıklamıştır. Kompozisyon resimlerdeki detayları içerdiğinden, resmin duygusal etkisi kadar kompozisyonu da çok önemlidir. Kompozisyondaki ilk düzenleme şekillerdir. Örneğin çok fazla büyük şekilleri gruplama durağanlığı ya da uyanık kalmayı içermektedir. Diğer taraftan küçük şekil grupları hareket ve özgürlüğü içermektedir. Nesnelerin düzeninde nesnenin sayfadaki yerine vurgu yapan Işıtan (2005) yakın olduğunda hareket görülen resmin uzak olduğunda daha az hareketli olduğunu ifade eder.

Mardi’ye göre (2006) kompozisyon, temel tasarım öğelerinin bir sistem içinde bir araya getirilmesidir. O, çocuk kitaplarında karakterle çevresinde gelişen olay arasında bir bağ olduğunu ve karakterin kompozisyon içerisindeki yerinin, kompozisyonun içinde karakterler arası denge ve oranın da önemini vurgular.

2.2.5. Çocuk kitaplarında görsellik ve estetik

Görsellik ve estetik kişiler arası farklılık ifade eden kelimelerdir. Bu nedenle çocuk kitaplarında görsellik kavramı çocuklar için farklı anlamlara gelebilir. Bu çelişkileri azaltmak için, görsel kelimesinin sözlük anlamına bakıldığında, görme duyusuyla ilgili, görmeye dayanan olarak ifade edilirken, görsellikte görsel olma

durumu şeklinde tanımlanır. Estetik ise güzellik duygusu ile ilgili olan, güzellik duygusuna uygun olan, güzelliği insan duygularının etkisini konu olarak ele alan felsefe, sanatta ve hayatta güzelliğin kurumsal bilimi şeklinde tanımlanır.

Çocuk kitaplarındaki görsellik ve estetik ele alındığında, çocuklar için görselliğin ve estetiğin önemi bir kez daha fark edilir. Çocuk kitapları önce görselliği ile çocuğun dikkatini çeker. Sarı'ya göre (2006), çocuk kitaplarında görsellik, kitabın özünü oluşturmaktadır. Bu nedenle çocuk kitaplarında görsellik, yani resimlerin, sayfa ve kapak tasarımının, baskının niteliği çok önemlidir. Resimler; öykü, masal ya da romanda anlatılan olayı çocuğun imgeleminde canlandırmasına yardımcı olacak nitelikte ürünler olmalıdır.

2.2.6. Çocuk kitaplarında özgünlük

Özgünlük, orijinalliktir, kişiye özgü olma durumudur. Bu nedenle çocuk kitaplarında özgünlük, yazarın özgünlüğü kadar illüstratörün de özgünlüğünden kaynaklanır.

Kitap resmini yapan kişi olan illüstratörün işi, içeriği oluşturan metni, hayal gücünü, imgelemine, yaratıcılığını ve teknik becerisini kullanarak görselleştirmektir. İllüstratörün, çocuk dünyasını tanınması, çizeceği konuyu iyi araştırması, gözlem yapması, çalışmalarını eskizlere dönüştürüp geliştirirken de yayıncı, yazar ve tasarımcı ile eşgüdüm halinde olması önemlidir (Sarı, 2006). İllüstratörün sanatını konuşturmasında en önemli etkenlerden biri özgünlüktür. Sanatçı, özgünlüğü ile dikkati çekmekle kalmaz, kendini ifade eder, eserini ortaya koyar.

2.2.7. Çocuk kitaplarında kullanılan teknik

Eskiz çalışmalarından sonra illüstrasyonlar üzerinde kullanılacak araç malzemenin tekniğini belirler (Mardi, 2006). Sulu boya, pastel boya, kuru boya, kes yap, bilgisayar efektleri gibi akla gelen birçok araç, çocuk kitaplarında teknik oluşturabilir. İllüstratör, kullandığı tekniğe göre malzeme seçebilir. Örneğin, sulu boya tekniği kullanan bir illüstratör, fırça, palet, su ve boya gibi malzemelere ihtiyaç

duyarken; kes yap tekniği kullanan bir illüstratör dergi, gazete, mecmua, makas ve yapıştırıcı gibi malzemelere ihtiyaç duyabilir. Örneğin suluboya malzemesinin kendine has tekniği vardır. Suluboya, illüstrasyonların renklendirmesi, ışığın gölgelendirmesi bakımından en uygun boyama araçlarından biridir. Beyaz kağıt üzerinde yaratılan saydamlıkla gerçek bir ışık gölge etkisi yaratmanızı sağlar. Bu teknikte başarılı olmak öncelikle uygulamada kullanılacak kağıdın suya dayanıklı olmasına bağlıdır. Suluboyanın temel prensibi, öncelikle koyu olmasını gereken kısımlardan boyanmaya başlanmasıdır. Ancak suluboya şeffaf bir boya olduğu için eskizler çok hafif çizilmelidir. Kağıdın hafifçe nemlendirilerek ve kenarlarından yapıştırılarak çalışılan bu teknikte fırçalardaki renk üst üste değil, yan yana sürülür. Bu kısımları hafifçe çektikten ve kuruduktan sonra, ışık alan kısımlar boyanarak, daha sonra da yarım aydınlık kısımların boyanmasıyla resim bitirilir. Bu nedenle boyanın kağıt üzerindeki dağılımı, fırça darbeleri ve renk değerlerinin etkisinin de bilinmesi gerekir. Çünkü bu durum yaratılan karakterlerin her sayfada değişmez renk özellikleri taşıması bakımından önemlidir (Mardi, 2006).

Pastel boya tekniğinde, pastel boyalar, yoğun dokuları sebebiyle çok canlı resimler ortaya çıkarılmasına olanak tanır. Kullanımları kolaydır ve birçok farklı etki elde edilebilir. Örneğin boyanın kat kat kullanımıyla zengin ve sert dokulu yüzeyler boyanabilir. Kalın çizgiler yardımıyla çarpıcı etkiler elde edilirken, boyayı parmakla yayarak yumuşak etkiler yaratılabilir (2012, <http://resimsanat.tr.gg/PASTEL-BOYA-RES%DDM-TEKN%DD%D0%DD.htm>, 29 Nisan 2012’de erişildi).

Kes yap çalışmalarında elişi kâğıtları, gazete kâğıtları, dergi vb. kâğıtlar istenirse yırtılarak ya da makasla kesilerek yapıştırılır. Resimler ya parçalanarak ya da bütün olarak kullanılabilir. Kâğıdın dışında iplik, kumaş, makarna gibi başka malzemelerde kullanılabilir. Farklı kes yap malzemeleri bir arada çalışılabilir. İplerle de çalışmalar yapılabilceği gibi istenirse ipler yapıştırılarak başka malzemelerle birlikte de çalışılabilir (2012, <http://www.grafikerler.net/resim-teknikleri-t20783.html>, 29 Nisan 2012’de erişildi.)

2.3. Çocuk Kitabı Seçerken Dikkat Edilecek Noktalar

Sürekli gelişen ve değişen bir dünyada kitabın önemi yadsınamaz. Öyle ki kitap, sadece yetişkinler için değil, çocuklar için de yaşamın vazgeçilmezlerindendir. Çünkü çocuk, kitap aracılığıyla farklı yaşantıları keşfederek, yeni deneyimler kazanır. Okul öncesi dönem çocuğunda kitabın resimlemeleri ve görsel uyaranları çocuğun dikkatini çeken, çocukta kitaba ilgi uyandırarak onu okumaya teşvik eden başlıca etkenlerdir. Bunun için doğru kitabı seçmek değer kazanmakta, bu konuda öncelikle anne-baba ve öğretmenler olmak üzere tüm yetişkinlere önemli sorumluluklar düşmektedir. Kitaba ve seçen kişiye yüklenen bu önemli rol nedeniyle uzmanlar “doğru kitap nedir?”, neye göre doğruya karar vermeli?, doğru kitabı nasıl seçmeli? Vb. sorularda farklı görüşler ortaya koymuşlardır.

Çocuklara kitap seçerken çocukların gelişimsel özelliklerine dikkat edilmesinin yanında, çocuk kitaplarının biçimsel ve içerik olarak gereken niteliklere sahip olup olmadığına özen gösterilmesi gerekmektedir. Çocuğun yazılı ve görsel kaynaklarla iletişiminin sağlanması nitelikli çocuk kitapları sayesinde gerçekleştiğinden seçilen kitapların, okul öncesi dönemden itibaren, renk ve çizgilerden de faydalanarak, çocukların estetik duygusunu geliştiren; onlara anadilin anlatım güzelliğini hissettiren, yaşam ve insan arasındaki bağlardan kesitler sunan araçlar olması önemlidir. Özellikle okul öncesi dönemden itibaren bu niteliklere sahip kitapların çocuklara sunulmasıyla, ilerde okuma bilincini kazanmış kültürlü bireylerin yetiştirilmesinin temeli atılmış olur. Bu kitaplar, çocukları ilerde yaşayacakları okul hayatına hazırlayıcı, yaratıcı çalışmalara yönlendirici özellikte olmalı ve içinde yaşanan kültürün özelliklerini her bakımdan yansıtabilmelidir (Demirdöğen, 2003; Aktaran: Ergün ve Gündüz, 2011).

Uçak’a (2011) göre, çocuğa kitap seçerken;

1. Çocuğun ruhsal gereksinimlerini karşılamasına,
2. İçeriğinin çocuğun yaşına ve gelişim düzeyine uygun olmasına,
 - Kullanılan dilin, seçilen konunun çocuğun anlayabileceği düzeyde olmasına,

- Konunun işlenişinin mantıksal bir temele dayanmasına,
- Konularının günlük yaşamdan seçilmiş olmasına,
- Hayal gücünü beslemesi, önyargı ve hurafelerden uzak olmasına,
- Çocuğun ilgi alanına hitap etmesine,
- Çocukta olumlu değer yargıları uyandırabilmesine,

3.Fiziksel özelliklerine,

4.Kitabın yazarı, editörü ve ressamının bu konuda bilinen bir isim olmasına bakılır.

Kara'ya (2012) göre, ebeveyn çocuğa kitap seçiminde içerik değerlendirmesi yaparken, kitabın resimlemelerine dair unsurları da göz ardı etmemelidir. Ebeveyn resimlere konusunda şu sorulara cevap aramalıdır:

- Resimleme özgün bir tavır sergiliyor mu?
- Üslup açısından gerçekçilik ne kadar gerekli?
- Resimleme üzerine edinilmiş bilgilerin genel geçerliği ne açıdan önemli?
- Çocuk yaş gruplarına uygun bir resimleme mi?
- Metin-resimleme ilişkisi nasıl?
- Ebeveyn olarak sanat ve estetik alanında genel bilgi dağarcığı, deneyimi ne düzeyde?

2.4. İlgili Araştırmalar

Okul öncesi dönem kitapları ve illüstrasyon konusunda araştırmalar, bu bölümde tarih sırasına göre örneklenmeye çalışılmıştır.

Roser ve Shine (1999), okul öncesi dönem çocuğunun resimli kitaplara tepkisinde kitap resimleme türlerinin rolü adlı araştırmasında, resimli kitapların fantastik, gerçekçi, şiirsel ve didaktik türlerini ele alarak, okul öncesi dönem çocuklarının resimli kitaplara tepkisini görmeyi amaçlamaktadır. Araştırmada, beş okul öncesi dönem çocuğunun tepkisi, bir yetişkinin sekiz kitabı 45 dakikalık periyodlar ile ikişer kez okuması yoluyla ölçülmüştür. Veri toplama aracı olarak, çocukların ses ve video kayıtları, soruları ve mimikleri kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda, türlerdeki

farklılığa rağmen çocukların tüm kitaplar için sözel esasları dikkate aldığı ve karakterler arası kişisel iletişim, olaylar, resimler ve konuya odaklandıkları görülmüştür.

Yannicopoulou (2004), yazılı metinlerde görsel elemanlar: okul öncesi dönem çocuğunun çizgi romana bakışı adlı araştırmasında, görsel elemanlara çocukların tepkisi ölçmeyi amaçlamıştır. 356 okuma yazma bilmeyen okul öncesi dönem çocuğunun başta çizgi roman olmak üzere farklı kaynaklara tepkisi ölçülmüş, araştırmanın sonucunda çocukların okuma yazma bilmemesine rağmen görsel okuryazarlığının olduğu görülmüştür.

Işıtan (2005), Türkiye’de Türkçe basılmış yerli ve yabancı resimli çocuk kitapları benlik kavramıyla ilgili konuları içermesi yönünden incelemiştir. Araştırmanın örneklemini, 1980-2003 yılları arasında basılmış olan, kütüphanelerde, özel koleksiyonlarda ve piyasada bulunan random yöntemiyle seçilmiş olan 45 çeviri, 195 yerli kitap olmak üzere toplam 250 kitap oluşturmuştur. Araştırma sonucunda; örnekleme oluşturan resimli çocuk kitaplarının en fazla işlenen genel konusunun akran ve çevre ilişkileri olduğu, en az ise akademik durum ve fiziksel görünüm olduğu saptanmıştır. Bu nedenle, az sayıda işlenen konulara daha fazla ağırlık verilmesi gerektiği düşünülmüştür.

TÜBİTAK çocuk kitaplığı dizisindeki kitapları dış yapısal ve iç yapısal olarak inceleyen Demircan (2006), TÜBİTAK tarafından yayımlanan Çocuk Kitaplığı Dizisinde yer alan kitapların, bir çocuk kitabının taşıması gereken dış yapı ve içyapı ölçütlerini ne ölçüde taşıdığını ortaya koymayı amaçlamıştır. Mersin’de yürütülen araştırmada TÜBİTAK Çocuk Kitaplığı Dizisinde yer alan 36 çocuk kitabından 34’ü, araştırmacı tarafından hazırlanan ve çocuk kitaplarının içyapı ve dış yapı ölçütlerini saptamaya yarayan beş farklı araçla incelenmiştir. İnceleme sonucunda, tasarım ve düzenleme başlığı altında 31 yapıt; yazar ve kitap bilgileri başlığı altında tüm yapıtlar; dil ve anlatım başlığı altında 23 yapıt; konu-plan başlığı altında 33 yapıt; resimlendirme başlığı altında ise 20 yapıtın yeterli ölçütleri taşıdığı bulunmuştur.

Erbay, Samur (2010), anne ve babaların çocuk kitapları hakkındaki genel görüşleri ile çocukların alıcı dil gelişim düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Araştırma tesadüfî örneklem yoluyla seçilen ilköğretim okullarının ana sınıflarına

devam eden altı yaşındaki 112 çocuk ile bu çocukların anne ve babalarıyla gerçekleştirilmiştir. Veri toplama aracı olarak Anne Baba ve Öğretmenlerin Çocuk Kitapları ile İlgili Genel Görüşleri Anketi ve Peabody Resim-Kelime Testinin (PRKT) kullanıldığı araştırma sonucunda, anne ve babaların ebeveyn olarak sanat ve estetik alanında çocuk kitapları hakkındaki genel bilgi dağarcığı ve deneyimi ne düzeyde? Sorusuna cevap aranmış ancak ebeveyn görüşleri ile çocukların dil gelişimi düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır.

Ergün ve Gündüz (2011) okul öncesi öğretmenlerin okul öncesi çocuk kitaplarını nasıl değerlendirdiklerini belirlemek ve bu kitaplarda hangi özelliklerin dikkate alınması gerektiği konusunda görüşler ortaya koymak amacıyla gerçekleştirdikleri çalışmada, 2010-2011 eğitim öğretim yılında Afyon Kocatepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Okul Öncesi Ana Bilim Dalında öğrenimlerini sürdüren 3. ve 4. sınıf olmak üzere toplam 75 öğrenciye anket uygulamışlardır. Araştırmada veri toplama aracı olarak, öğretmen adaylarının okul öncesi çocuk kitaplarını nasıl değerlendirdiklerini belirlemek amacıyla, Gündüz tarafından 2007 yılında hazırlanan likert tipi 27 maddeden oluşan anket formu ve kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda, okul öncesi öğretmen adaylarının öğrenim sürelerince teorik bilgiyi aldığı, fakat çocuk kitaplarıyla ilgili hizmet öncesinde uyulamaya dönük her hangi bir faaliyette bulunmadığı için, çocuklar açısından çocuk kitaplarında hangi özelliklere önem verilmesi konusunda pratiğe dönüşmüş bir tecrübe birikimine sahip olmadıkları belirlenmiştir.

Çocuk kitapları resimlemede karakter yaratma adlı araştırmasında Mardi (2006), karakter yaratmada dikkat edilmesi gerekenleri göz önünde bulundurarak çözümler önermeyi amaçlamıştır. Yöntem olarak kaynakların taranması yoluna gidilmiş, karakter yaratma ve bu süreçte ortaya çıkan sorunlarla ilgili bilgilerin ışığında Keloğlan karakteri yaratılmış ve edebi açıdan karakterin kişiliği ve görsel açıdan karakter yaratmanın teknikleri, örnekleri ve bu aşamalarda illüstrasyon sanatçısının dikkat etmesi gerekenlere çözümler önerilmiştir. Sonuçta çocuğun seviyesi düşünülerek karakterler yaratılmasının gerekliliği ve karakter yaratma sürecinin, özgün eserler yaratmasında sanatçıya yol göstermesi, buna bağlı olarak tasarımlarını yapması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Resimli kitaplarda resimlemenin, yeni okumaya başlayanlarda, anlama becerilerine ve kelime gelişimine etkisi adlı araştırmasında Nicholas (2007), okul öncesi dönem çocuklarla çalışma yaparak, gözlem ve kelime gelişimine odaklı informal değerlendirme yöntemleri kullanmış, aynı hikayeyi resimli ve resimsiz okumak suretiyle gözlem kaydı tutmuş, sonuçta resim kullanılarak hikaye okunan çocukların kelime gelişiminde, resim kullanılmadan hikaye okunan arkadaşlarına göre daha fazla artış gözlemlenmiştir.

Çocuk kitapları illüstrasyonları üzerine araştırma yapan Sarı (2006), çalışmasında illüstrasyonun tanımı, kökeni, gelişimi, aşamaları, dünyada ve Türklerde geçmişten günümüze tarihsel süreci, yabancı ve yerli illüstrasyon sanatçıları, illüstrasyonun yıllara göre gelişimi, ilk Türk illüstrasyonlarından olan minyatürlerin günümüze kadar geçirdiği evreler, çocuk kitapları illüstrasyonlarının nasıl olması gerektiği, çocuk üzerindeki eğitici yönleri, estetik duygusuna ve hayal gücüne katkıları, çocuğun gelişimindeki etkileri, renkleri, süsleme, yorumlama ve bilgilendirme işlevleri, türleri, teknikler ve illüstrasyon konusuyla doğrudan bağlantılı olan çocuk ve kitap ilişkisi, eğitimi, yetişkin bir birey olduğunda hayatına etkisi, ilgi olanakları, ihtiyaçları, algı, sorgulama yetenekleri konularını ele almıştır. Araştırma sonunda çocuk kitabı yazıp onu çocuğa uygun bir şekilde resimlemenin uzmanlık yetenek ve yoğun uğraş gerektirdiği ve çocuklar için bir kitabı metniyle, resmiyle ve diğer tüm unsurlarıyla birleştirip oluşturmanın yetişkinler için hazırlanacak kitaptan daha fazla emek istediği sonucuna varılmıştır.

Okul öncesi dönem çocuklarına yönelik masal kitaplarındaki illüstrasyonları inceleyen Şeref (2008), araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi yöntemini kullanılmıştır. Verileri elde etmek için 13 ölçütten oluşan bir veri toplama materyali hazırlanmıştır. 10 uzman görüşü alınarak veri toplama materyalinin kapsam geçerliği sağlanmıştır. Amaçlı örnekleme yöntemi ile belirlenen araştırmanın örneklemini, 2007-2008 öğretim yılında Eskişehir il merkezindeki Milli Eğitim Bakanlığına bağlı 5 devlet okulu, 4 özel okul olmak üzere toplam 9 anaokulunda kullanılan kitaplardan seçilen 20 adet masal kitabı oluşturmuştur. Araştırmada elde edilen sonuçlara göre; illüstrasyonlarda vurgunun yerinde kullanımı, illüstrasyonların biçemlerinin birbiriyle uyumluluğu ve illüstrasyon boyutlarının işlevsellik bakımından

yeterliliği uygun bulunurken, kitabın kapağındaki illüstrasyonun dikkat çekiciliği, illüstrasyonlarda karakterler hareketlerinin (jest, mimik, duygu vs.) doğru yansıtılması, illüstrasyonlardaki öğelerin renklerinin gerçeğe uygun kullanımı, illüstrasyonlarda figürlerin mekan ile ilişkisinin kurulması, illüstrasyonlardaki öğeler arasındaki oran-orantı ilişkisinin doğru resmedilmesi, kitabın kapağındaki illüstrasyonun metni yansıtabilmesi, illüstrasyonların metnin içeriğiyle uyumluluğu, illüstrasyonlarda kullanılan renklerin metne uygun seçilmesi, illüstrasyonlarda kullanılan renklerin çocuğun ilgisini çekecek şekilde kullanılması ve illüstrasyonların çocuğun yaş seviyesine uygunluğu kısmen uygun bulunmuştur.

Gönen, Katrancı, Uçuş ve Uygun (2011), yaptıkları araştırmada ilköğretim birinci kademe öğrencilerine yönelik çocuk kitaplarının içerik, resimleme ve fiziksel özellikleri bakımından durum tespitinin yapılmasını amaçlamış ve bu kapsamda, rastgele örnekleme yoluyla 2005-2009 yılları arasında basılmış çeşitli türdeki yüz adet çocuk kitabı araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Araştırmada, nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda; kitap boyutlarının çoğunlukla aynı ölçülerde olduğu, kapaklarının ve ciltlerinin dayanıksız olduğu, kitaplarda konu çeşitliliğinin olmadığı, bazı önemli karakter özelliklerine yer verilmediği, bazı kitapların mesaj içermediği ve kitaplarda dilbilgisi hatalarının bulunduğu tespit edilmiştir.

III. BÖLÜM

3. Yöntem

Araştırmanın yöntem bölümünde, araştırma modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları ve bu araçların nasıl geliştirildiği, geçerlilik ve güvenirlik çalışmaları ile veri analizi yer almıştır.

3.1. Araştırma Modeli

Okul öncesi dönem çocuk kitaplarının resimlemenin öğretmen görüşlerine göre incelenmesinin amaçlandığı araştırma, nicel ve nitel araştırma yöntemlerinin bir arada kullanıldığı tarama modelinde gerçekleştirilmiştir. Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu, var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır (Karasar, 1994). Karma araştırma ise; tek bir çalışma ya da çalışmalar dizisindeki aynı temel olgulara ilişkin nitel ve nicel veriler toplamayı, onları analiz etmeyi ve yorumlamayı içermektedir (Leech ve Onwuegbuzie, 2007).

3.2. Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubu, 96 okul öncesi öğretmenden oluşmuş, öğretmenlere e-mail yoluyla ve yüz yüze görüşmeyle ulaşılmıştır. Araştırmada çalışma grubunun cevaplarına açıkça yer verildiğinden, çalışma grubuna kod verilerek ifadeler belirtilmiştir. Çalışma grubuna ait demografik özellikler Tablo 3-1’de betimlenmiştir.

Tablo 3- 1. Çalışma grubuna ait demografik özellikler

Değişken	Kategori	F	%
İl	Diyarbakır	55	59,8
	Kocaeli	2	2,2
	Düzce	9	9,8
	Bolu	6	6,5
	Ankara	9	9,8
	İstanbul	6	6,5
	Kars	1	1,1
	Ordu	1	1,1
	Aksaray	1	1,1
	Zonguldak	1	1,1
	Elazığ	1	1,1
Öğrenim durumu	Lise	10	11,4
	Ön lisans	46	52,3
	Lisans	28	31,8
	Yüksek lisans	4	4,5
	Doktora	0	0,0
Cinsiyet	Kadın	92	100,0
	Erkek	0	0,0
Yaş	20-25 yaş	35	38,0
	26-30 yaş	32	34,8
	31-35 yaş	17	18,5
	36-40 yaş	3	3,3
	41 ve üstü	5	5,4
Kıdem	0-5 yıl	51	57,3
	6-10 yıl	29	32,6
	11-15 yıl	5	5,6
	16-20 yıl	2	2,2
	21 yıl ve üstü	2	2,2
Çalışılan yaş grubu	0-3 yaş	10	11,9
	4 yaş	8	9,5
	5 yaş	33	39,3
	6 yaş	19	22,6
	Karma yaş	14	16,7
Görev yapılan okul	İlkokul anasınıfı	27	31,8
	Ortaokul anasınıfı	13	15,3
	Bağımsız anaokulu	42	49,4
	Kreş	3	3,5

Tablo 3-1. incelendiğinde, araştırmaya katılan öğretmenlerin %59,8'i Diyarbakır, %9,8'i Düzce ve Ankara, %6,5'i Bolu ve İstanbul, %2,2'si Kocaeli ve %1,1'i Kars, Ordu, Aksaray, Zonguldak ve Elazığ illerinde görev yapmaktadırlar. Öğretmenlerin %11,4'ü lise, %52,3'ü ön lisans, %31,8'i lisans ve %4,5'i yüksek lisans düzeyinde eğitim almışlardır. Öğretmenlerin tamamı kadındır. Öğretmenlerin %38,0'i 20-25, %34,8'i 26-30, %18,5'i 31-35, %3,3'ü 36-40 yaş aralığında ve %5,4'ü 41 yaş ve üstü yaşa sahiptir. %57,3'ü 0-5 yıl arası, %32,6'sı 6-10, %5,6'sı 11-15, %2,2'si 16-20 ve %2,2'si 21 yıl ve üstü kıdeme sahiptir. Öğretmenlerin %11,9'u 0-3 yaş arası, %9,5'i

4 yaş, %39,3'ü 5 yaş, %22,6'sı 6 yaş ve %16,7'si karma çocuklara eğitim vermektedir. Öğretmenlerin %31,8'i bir ilkokula ait anasınıfında, %15,3'ü bir ortaokula ait anasınıfında, %49,4'ü bağımsız bir anaokulunda ve %3,5'i kreşte eğitim vermektedir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada kullanılan veri toplama araçları, araştırmacı tarafından literatürde yer alan veri toplama araçlarının sentezlenmesi sonucunda oluşturulmuş ve okul öncesi eğitim alanında uzman altı akademisyenin görüşü alınarak geliştirilmiştir. Veri toplama araçları, uzman görüş formuna verilen cevapların geçerliliğin hesaplanmasının ardından son halini almıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak, öğretmen görüş bildirme formu ve kitap resimlerini değerlendirme ölçeği kullanılmıştır. Ayrıca çalışmada beş adet çocuk kitabı yer almış, bu kitaplar kitap resimlerini değerlendirme ölçeği kullanılarak puanlanmıştır.

Okul öncesi öğretmenlerin okul öncesi dönem çocuk kitaplarının resimlemeleri ile ilgili görüşlerini almak üzere hazırlanan ve iki bölümden oluşan öğretmen görüş bildirme formunun birinci bölümünde demografik bilgileri içeren sorular ve ikinci bölümünde ise 13 adet açık uçlu soru yer almıştır. Bu form, biçimsel özellikler, resim-metin ilişkisi ve resim-çocuk ilişkisi konusunda okul öncesi öğretmenlerin fikirlerini ortaya koymak için hazırlanmıştır.

Kitap resimlemelerini değerlendirme ölçeği ise, üç farklı bölümden oluşmuştur. Formun birinci bölümünde biçimsel özellikler ile ilgili 14 ifade, ikinci bölümünde resimleme-metin ilişkisi ile ilgili 11 ifade, üçüncü bölümde ise resimleme-çocuk ilişkisi ile ilgili yedi madde bulunmaktadır. Beşli likert tipinde hazırlanan form katılmıyorum (1), nadiren katılıyorum (2), biraz katılıyorum (3), çoğunlukla katılıyorum (4), tamamen katılıyorum (5) şeklinde puanlanmıştır.

Kitap resimlemelerini değerlendirme ölçeği, beş çocuk kitabının beşli likert tipi ölçek kullanılarak puanlanmasını sağlamıştır. Seçilen beş adet çocuk kitabı, okul öncesi eğitim alanında uzman bir akademisyen, görsel sanatlar alanında uzman iki

akademisyen olmak üzere, toplam üç akademisyenin de katkılarıyla seçilmiş; seçilen kitaplarının farklı yayın evi, farklı çizer, farklı boyut ve farklı biçimsel özelliklere sahip olmasına dikkat edilmiştir.

3.4. Kitap Resimlemelerini Değerlendirme Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması

3.4.1. Geçerlik çalışması

Ölçeğin geçerliğinin belirlenmesinde kapsam geçerlik indeksi ve açıklayıcı faktör analizi (AFA) uygulanmıştır.

3.4.1.1. Kapsam geçerlik indeksi (KGİ)

Kitap resimlemelerini değerlendirme ölçeğine ait kapsam geçerliğinin belirlenmesi amacıyla uzman görüşleri alınmıştır. Toplam altı uzmandan gelen görüşlerin değerlendirilmesinde, her bir maddeye ait kapsam geçerliği oranı (KGO) hesaplanmıştır. Ardından, hesaplanan KGO'ların ortalaması alınarak kapsam geçerliği indeksi (KGİ) belirlenmiştir. Bu indeks her bir madde için uzmanların o maddeyi gerekli görüp görmediklerinin belirlenmesinde kullanılmaktadır (Yurdugül, 2005). Bu değer, maddelerin uygunluk düzeyi için hesaplanmıştır.

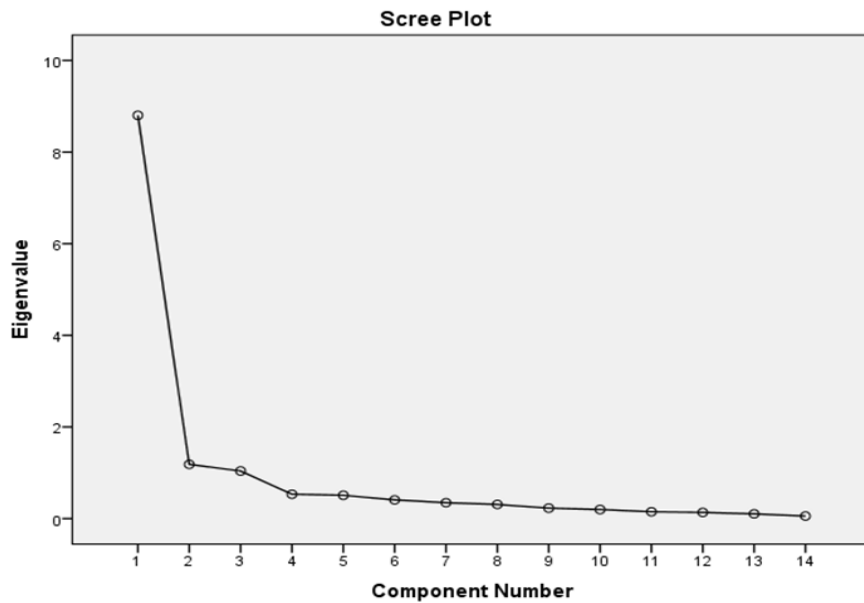
Uzman sayısı altı olması sebebiyle 0,99'dan büyük olan KGO değerine sahip maddelerin kapsam geçerliğinin sağlandığı sonucuna varılmaktadır (Yurdugül, 2005). KGO değerlerinin hesaplanması sonucunda, uzmanların tamamının 32 maddenin tamamına uygun veya kısmen uygun cevabını vermelerinden dolayı bu değer 1,00 olarak hesaplanmıştır. Bu nedenle tüm maddeler ölçekteki yerini korumuştur. Toplam 32 maddeden oluşacağı öngörülen ölçek 32 madde ile taslak hale getirilmiştir. Bu değerlerin ortalaması alınarak hesaplanan KGİ değeri de 1,00 olarak belirlenmiştir. Bu değerlerin çok yüksek olması nedeniyle kapsam geçerliğinin sağlandığı sonucuna varılmıştır.

3.4.1.2. Açımlayıcı faktör analizi (AFA)

Ölçeğin yapı geçerliğini istatistiksel olarak tespit etmek için açımlayıcı faktör analizi tekniği kullanılmıştır. Kitap resimlemelerini değerlendirme ölçeği birbirinden bağımsız üç faktör ve 32 maddeden oluştuğu öngörülmüştür. Bu nedenle üç faktör için ayrı ayrı AFA uygulanmıştır.

3.4.1.2.1. Biçimsel özellikler boyutuna ait faktör yapısı

Boyutun öncelikli olarak faktör analizine uygun olup olmadığını anlamak amacıyla KMO ve Bartlett testi yapılmıştır. Bu kapsamda KMO testi ölçüm sonucunun. 50 ve daha üstü, Bartlett küresellik testi sonucunun da istatistiksel olarak anlamlı olması gerekmektedir (Jeong, 2004). Bu çalışma sonucunda KMO testi sonucu. 87, Bartlett küresellik testi de ($p < 0.01$) anlamlı bulunmuştur. Buna göre, değişkenler arasında yüksek korelasyonlar mevcuttur, başka bir deyişle veri seti faktör analizi için uygundur (Kalaycı, 2009). Boyuta faktör analizi yapılabileceği sonucuna ulaşılmıştır. Faktör sayısı bire sabit olacak şekilde, temel bileşenler analizi ile faktör çözümlemesi yapılmıştır. Şekil 1 incelendiğinde de, öz değeri diğer faktörlerden daha yüksek olan ve açıkladığı varyansı daha yüksek olan tek faktörün baskın olduğu anlaşılmaktadır.

Şekil 3.1. Faktörün öz değerlerine ait saçılma diyagramı.

Boyutun faktör sayısı netleştikten sonra faktör analizi tekrar edilmiştir. Ancak tek bir faktör söz konusu olduğu için herhangi bir döndürme işlemi yapılmamıştır. Açımlayıcı faktör analizinde maddelerin yer aldıkları faktördeki yük değerleri için sınır değer .30 olarak alınmıştır. Faktör yük değeri .30'un altında olan maddeler analizden çıkartılmalıdır. Ayrıca, negatif faktör yüküne sahip maddeler ölçekten çıkartılmalıdır. Ancak Tablo 2'de de görüldüğü gibi, faktör yük değeri .30'un altında veya negatif faktör yüküne sahip olan hiçbir maddeye rastlanmamıştır. Bu nedenle hiçbir madde çıkartılmamıştır. Nihai analiz sonunda Biçimsel Özellikler Boyutunun açımlayıcı faktör analizine ilişkin bulguları Tablo 3-2'de sunulmuştur.

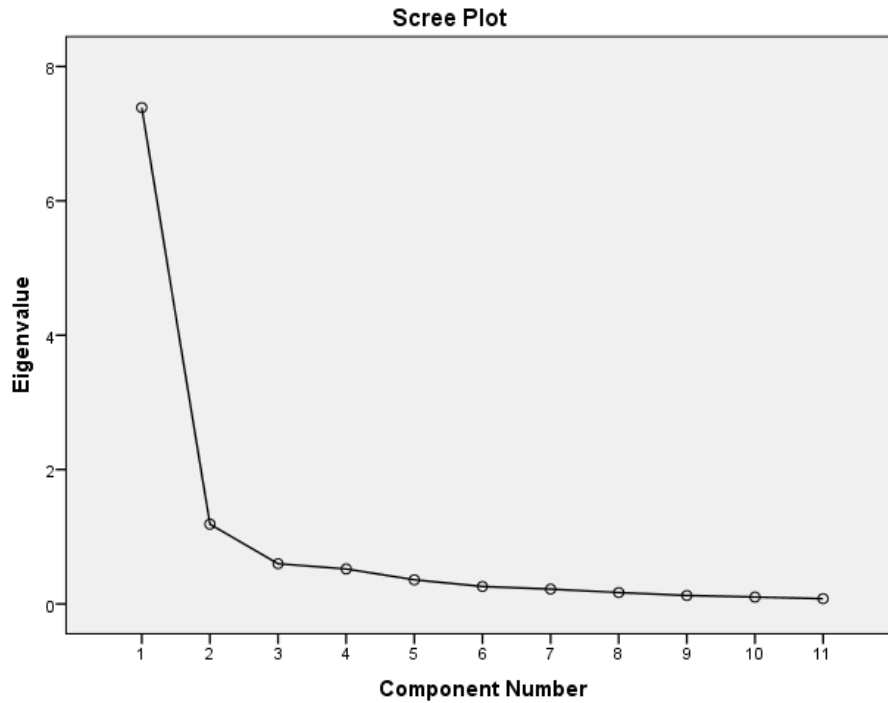
Tablo 3- 2. Biçimsel özellikler boyutuna ait temel bileşenler analizi sonucu faktör yük değerleri

Madde	Faktör Yük Değeri
M7	,880
M13	,847
M9	,847
M4	,846
M3	,831
M10	,821
M5	,814
M8	,802
M12	,773
M6	,768
M1	,739
M11	,724
M14	,704
M2	,675

Biçimsel Özellikler Boyutuna yapılan açımlayıcı faktör analizi sonucunda bu boyutun tek faktörlü ve 14 maddeden oluştuğu belirlenmiştir. Bu faktör ölçeğe ilişkin toplam varyansın %62.87'sini açıklamaktadır. Büyüköztürk (2002), tek faktörlü ölçeklerde açıklanan varyansın %30 ve daha fazla olmasının yeterli görülebileceğini ifade etmektedir. Yapılan faktör analizi sonucunda elde edilen veriler ölçeğin geçerliğinin yüksek düzeyde olduğuna işaret etmektedir.

3.4.1.2.2. Resimleme-Metin ilişkisi boyutuna ait faktör yapısı

Boyutun öncelikli olarak faktör analizine uygun olup olmadığını anlamak amacıyla KMO ve Bartlett testi yapılmıştır. Bu kapsamda KMO testi ölçüm sonucunun. 50 ve daha üstü, Bartlett küresellik testi sonucunun da istatistiksel olarak anlamlı olması gerekmektedir (Jeong, 2004). Bu çalışma sonucunda KMO testi sonucu. 89, Bartlett küresellik testi de ($p < 0.01$) anlamlı bulunmuştur. Buna göre, değişkenler arasında yüksek korelasyonlar mevcuttur, başka bir deyişle veri seti faktör analizi için uygundur (Kalaycı, 2009). Boyuta faktör analizi yapılabileceği sonucuna ulaşılmıştır. Faktör sayısı bire sabit olacak şekilde temel bileşenler analizi ile faktör çözümlemesi yapılmıştır. Şekil 2 incelendiğinde de, öz değeri diğer faktörlerden daha yüksek olan ve açıkladığı varyansı daha yüksek olan tek faktörün baskın olduğu anlaşılmaktadır.

Şekil 3.2. Faktörün öz değerlerine ait saçılma diyagramı.

Boyutun faktör sayısı netleştikten sonra faktör analizi tekrar edilmiştir. Ancak tek bir faktör söz konusu olduğu için herhangi bir döndürme işlemi yapılmamıştır. Açımlayıcı faktör analizinde maddelerin yer aldıkları faktördeki yük değerleri için sınır değer .30 olarak alınmıştır. Faktör yük değeri .30'un altında olan maddeler analizden çıkartılmalıdır. Ayrıca, negatif faktör yüküne sahip maddeler ölçekten çıkartılmalıdır. Ancak Tablo 3'te de görüldüğü gibi, faktör yük değeri .30'un altında veya negatif faktör yüküne sahip olan hiçbir maddeye rastlanmamıştır. Bu nedenle hiçbir madde çıkartılmamıştır. Nihai analiz sonunda Resimleme-Metin İlişkisi Boyutunun açımlayıcı faktör analizine ilişkin bulguları Tablo 3-3.'te sunulmuştur.

Tablo 3- 3. Resimleme-metin ilişkisi boyutuna ait temel bileşenler analizi sonucu faktör yük değerleri

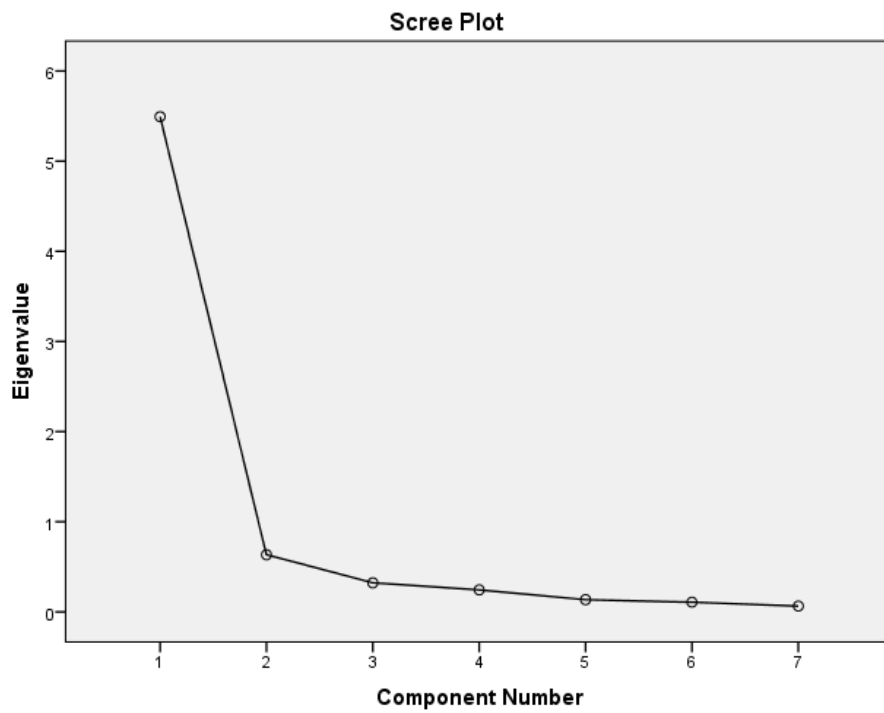
Madde	Faktör Yük Değeri
M16	,911
M21	,899
M19	,869
M25	,857
M18	,848
M17	,844
M20	,810
M15	,794
M23	,779
M24	,752
M22	,610

Resimleme-Metin İlişkisi Boyutuna yapılan açımlayıcı faktör analizi sonucunda bu boyutun tek faktörlü ve 11 maddeden oluştuğu belirlenmiştir. Bu faktör ölçeğe ilişkin toplam varyansın %67.16'sını açıklamaktadır. Büyüköztürk (2002), tek faktörlü ölçeklerde açıklanan varyansın %30 ve daha fazla olmasının yeterli görülebileceğini ifade etmektedir. Yapılan faktör analizi sonucunda elde edilen veriler ölçeğin geçerliğinin yüksek düzeyde olduğuna işaret etmektedir.

3.4.1.2.3. Resimleme-çocuk ilişkisi boyutuna ait faktör yapısı

Boyutun öncelikli olarak faktör analizine uygun olup olmadığını anlamak amacıyla KMO ve Bartlett testi yapılmıştır. Bu kapsamda KMO testi ölçüm sonucunun .50 ve daha üstü, Bartlett küresellik testi sonucunun da istatistiksel olarak anlamlı olması gerekmektedir (Jeong, 2004). Bu çalışma sonucunda KMO testi sonucu. 87,

Bartlett küresellik testi de ($p<0.01$) anlamlı bulunmuştur. Buna göre, değişkenler arasında yüksek korelasyonlar mevcuttur, başka bir deyişle veri setimiz faktör analizi için uygundur (Kalaycı, 2009). Boyuta faktör analizi yapılabileceği sonucuna ulaşılmıştır. Faktör sayısı bire sabit olacak şekilde temel bileşenler analizi ile faktör çözümlemesi yapılmıştır. Şekil 3 incelendiğinde de, öz değeri diğer faktörlerden daha yüksek olan ve açıkladığı varyansı daha yüksek olan tek faktörün baskın olduğu anlaşılmaktadır.

Şekil 3.3 Faktörün öz değerlerine ait saçılma diyagramı

Boyutun faktör sayısı netleştikten sonra faktör analizi tekrar edilmiştir. Ancak tek bir faktör söz konusu olduğu için herhangi bir döndürme işlemi yapılmamıştır. Açıklayıcı faktör analizinde maddelerin yer aldıkları faktördeki yük değerleri için sınır değer. 30 olarak alınmıştır. Faktör yük değeri. 30'un altında olan maddeler analizden çıkartılmalıdır. Ayrıca, negatif faktör yüküne sahip maddeler ölçekten çıkartılmalıdır. Ancak Tablo3- 3'te de görüldüğü gibi, faktör yük değeri. 30'un altında veya negatif faktör yüküne sahip olan hiçbir maddeye rastlanmamıştır. Bu nedenle hiçbir madde

çıkartılmamıştır. Nihai analiz sonunda Resimleme-Çocuk İlişkisi Boyutunun açımlayıcı faktör analizine ilişkin bulguları Tablo 3-4'te sunulmuştur.

Tablo 3- 4. Resimleme-çocuk ilişkisi boyutuna ait temel bileşenler analizi sonucu faktör yük değerleri

Madde	Faktör Yük Değeri
M27	,943
M31	,907
M26	,901
M30	,900
M29	,875
M28	,872
M32	,796

Resimleme-Çocuk İlişkisi Boyutuna yapılan açımlayıcı faktör analizi sonucunda bu boyutun tek faktörlü ve 7 maddeden oluştuğu belirlenmiştir. Bu faktör ölçeğe ilişkin toplam varyansın %78.48'ini açıklamaktadır. Büyüköztürk (2002), tek faktörlü ölçeklerde açıklanan varyansın %30 ve daha fazla olmasının yeterli görülebileceğini ifade etmektedir. Yapılan faktör analizi sonucunda elde edilen veriler ölçeğin geçerliğinin yüksek düzeyde olduğuna işaret etmektedir.

3.4.2.Güvenirlik Çalışması

3.4.2.1. Cronbach Alfa iç tutarlılık anlamında güvenilirlik katsayısı

Ölçeğin güvenilirliğini tespit etmek amacıyla Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı hesaplanmıştır. Yapılan istatistiklere göre, biçimsel özellikler alt boyutuna ait alfa değeri .95, resimleme-metin ilişkisi boyutuna ait alfa değeri .94 ve resimleme-çocuk ilişkisi boyutuna ait alfa değeri .95 olarak bulunmuştur. Tezbaşaran (1997), likert tipi bir ölçekte yeterli sayılabilecek bir güvenilirlik katsayısının olabildiğince 1'e yakın olması gerektiğini ifade etmektedir. Bu sonuçlara göre ölçeğin tamamının güvenilirliğinin yüksek düzeyde olduğu söylenebilmektedir.

3.5. Verilerin Analizi

Bu araştırmanın nitel verileri Türkiye'nin farklı illerinde görev yapan 60 okul öncesi öğretmeninden toplanmıştır. Bölüm II'de yer alan üç soruluk anket, 60 katılımcının tamamı için 10 soruluk anket ise bir katılımcının soruları boş bırakması nedeniyle 59 katılımcı için ele alınmıştır. Nitel veriler, öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda temalaştırılarak frekansları kodlanmış ve kodlanan veriler için frekans-yüzde hesaplamaları yapılmıştır. Daha sonra ise bazı katılımcıların görüşlerine çalışmada açıkça yer verilmiştir.

Nitel verilerin analizinde bağımsız değişkene ait kategori sayısı iki olan durumlarda bağımsız örneklem için t testi kullanılmıştır. Her bir kitap için analizler tekrarlanmıştır. Örneklem büyüklüğünün az olması nedeniyle yalnızca öğrenim düzeyi, yaş, kıdem ve okul değişkenleri için analizler gerçekleştirilebilmiştir. Bu amaçla kategori birleştirmeleri yapılmıştır. Anlamlılık düzeyi, 05'tir.

IV. BÖLÜM

4. Bulgular ve Tartışma

Okul öncesi dönem çocuk kitaplarında resimlemenin öğretmen görüşlerine göre incelenmesi amacıyla yapılan bu araştırmada, ölçekler doğrultusunda elde edilen bulgular aşağıda belirtilmiştir.

Tablo 4- 1. Öğretmenlerin okullarında çocuklar için kullandığı kitapları kimin/kimlerin seçtiğine ilişkin görüşleri ve görüşlerin dağılımları

Kullanılan kitapları kim seçer?	N	%
Haftanın bir günü öğrenciler, dört gün öğretmen	7	11,67
Bütün öğretmenler	5	8,33
Öğretmen	28	46,67
Kurum	3	5,00
Öğrenci ve öğretmen beraber	7	11,67
Genellikle öğretmen olmak üzere bazen öğrenciler	1	1,67
Yöneticiler ve bütün öğretmenler	5	8,33
Yöneticiler	1	1,67

Tablo 4-1 incelendiğinde katılımcıların %46.67'sinin okullarda çocuklar için kullanılacak kitabın öğretmen tarafından seçildiğini ifade ettiği görülmektedir. Kitapları yalnızca haftanın belli bir günü öğrenci seçerken diğer günlerde ise öğretmenin seçtiğini söyleyen katılımcıların oranı ise %11,67'dir. Yine aynı %11,67'lik oranla katılımcılar kitapları öğrencilerin ve öğretmenin birlikte seçtiğini belirtmiştir. Kullanılan kitapları genellikle öğretmen olmak üzere bazen de öğrencilerin seçtiği söyleyen katılımcı oranı ve yöneticilerin seçtiğini söyleyen katılımcı oranı % 1,67'lik oranla en düşük orandır.

Ateş, Çetinkaya ve Yıldırım (2012) okunabilir bir kitap nasıl seçilir? adlı araştırmasında öğrencilerin okumaları için kitapları kimlerin seçtiğine ilişkin katılımcıların görüşleri ele alınarak, öğrencilerin serbest okumak üzere aldıkları kitapların genellikle kendileri tarafından seçildiği, bu seçimde öğretmen ve

ebeveynlerin de önemli rol oynadıkları bulgusu ortaya konmuştur. Araştırmanın bu bulgusu, katılımcıların %46'sının okullarda çocuklar için kullanılacak kitabın öğretmen tarafından seçildiği bulgusunu destekler niteliktedir.

Tablo 4- 2. Öğretmenlerin okul öncesi dönem çocuklarına kitap seçerken göz önünde bulundurdıklarına ilişkin görüşleri ve görüşlerin dağılımları

Kitap seçiminde tercih edilen kriterler	N	%
Kitabın içindeki resimler	44	73,33
Yazı puntosu	5	8,33
Kitap için kullanılan kağıdın kalitesi	5	8,33
Gelişim düzeyine uygunluk	13	21,67
Yaş	20	33,33
Yazıların kısalığı	11	18,33
Ders verici konuların olması	7	11,67
Kitabın dilinin açık ve anlaşılır olması	15	25,00
Güncellik	1	1,67
Çocuk için ilgi çekici olması	17	28,33
Orjinallik	1	1,67
Kazanımları karşılaması	1	1,67
Kullanışlılık	3	5,00
Kitap kapağı	1	1,67
Kötü örnekler barındırmaması	5	8,33

Tablo 4-2 incelendiğinde öğretmenlerin %73,33'ünün okul öncesi dönem çocuklarına okumak üzere kitap seçerken kitabın içinde yer alan resimlere dikkat ettiği görülmektedir. Öğretmenlerin % 33,33'ü okul öncesi dönem çocuklarına okumak üzere kitap seçerken çocukların yaşına, % 28,33'ü kitabın çocuk için ilgi çekici olup olmamasına, % 25,00'inin kitabın dilinin çocuk için anlaşılabilirliğine, %21,67'sinin ise çocuğun gelişim düzeyine uygunluğuna önem verdiği görülmektedir.

Öğretmenlerin %33,33'ü okul öncesi dönem çocuklarına okumak üzere kitap seçerken kitabın çocuğun yaşına uygun olması gerektiği görüşündedir. Bu yönde görüş belirten K33, K63'ün ifadelerine aşağıda yer verilmiştir.

K33: “Çocuğun yaş grubunu göz önünde bulundururum.”

K63: “Göz önünde bulundurulması gereken birçok nokta var. Tabii ki en başta çocuğun yaş düzeyine uygun olması gerekiyor. Çocuk kitabı eline aldığı anda ve sayfaları çevirdiğinde okuyamasa bile resimlerinden çıkarımda bulunabilmeli. ...”

Gönen, Katrancı, Uygun ve Uçuş (2011) tarafından yürütülen ilköğretim birinci kademe öğrencilerine yönelik çocuk kitaplarının, içerik, resimleme ve fiziksel özellikleri açısından incelenmesi adlı araştırmanın; incelenen kitaplarda yüksek oranda (%93) resim bulunduğu bulgusu, bu araştırmanın bulgusunu destekler niteliktedir.

Tablo 4- 3. Öğretmenlerin bugüne kadar kitap yazarlığı/ çizerliği ile ilgili deneyimi olup olmadığına ilişkin görüşleri ve görüşlerin dağılımları

Deneyim Durumu	N	%
Deneyimim olmadı	40	66,67
Deneyimim oldu	20	33,33
a. Yazarlıkla ilgili deneyimim var	2	3,33
b. Çizerlikle ilgili deneyimim var	4	6,67
c. Hangi alanda deneyimi olduğunu belirtmeyenler	14	23,33

Tablo 4-3e göre çalışmaya katılan 60 öğretmenin %66,67'sinin kitap yazarlığı/çizerliği ile ilgili bir deneyimi olmadığı, %33,33'ünün ise deneyiminin olduğu görülmektedir. Deneyimi olan öğretmenlerin ise %3,33'ü yazarlıkla ilgili, %6,67'si ise çizerlikle ilgili deneyim edinmişlerdir. Deneyimi olan diğer öğretmenler ise hangi alanda çalıştıklarına dair görüş belirtmemiştir.

Tablo 4- 4. Kitap yazarlığı ya da çizerliği olan öğretmenlerin bu çalışmayı yapma nedenlerine ilişkin görüşleri ve görüşlerin dağılımları

Konuya ilişkin çalışma nedenleri	N	%
Çocuklara olan sevgim nedeniyle	2	3,33
Üniversitede ödev verilmesi nedeniyle	13	21,67

Tablo4-4 incelendiğinde kitap yazarlığı ya da çizerliği olan öğretmenlerin bu çalışmayı yapma nedenleri %3,33 çocuklara olan sevgi iken, %21,67 üniversite eğitimleri sırasında kendilerine ödev verilmesidir.

Öğretmenlerin %21,67'si üniversite eğitimleri sırasında kendilerine ödev verilmesi nedeniyle kitap yazarlığı ya da çizerliği deneyimi yaşadıklarını belirtmişlerdir. Bu yönde görüş belirten K34, K35, K53, K57'nin ifadelerine aşağıda yer verilmiştir.

K34: “Çocuk ve Edebiyat dersinde hikâye kitabı hazırlığı oldu.”

K35: “Çocuk ve Edebiyat dersinde oldu. Ödev nedeniyle yapıldı.”

K53: “Evet. Üniversitede okurken çocuk kitabı yazdım.”

K57: “Üniversite dönemimde Çocuk Edebiyatı dersi dâhilinde ödev hazırlamak amacıyla arkadaş grubumla kendi kitabımızı oluşturmuştuk. Her şeyi bize aitti.

Bu bulgu ile üniversite eğitimlerinin çocuk kitabı resimlemeleri konusunda motive edici bir etkisinin olduğu net bir şekilde ortaya konulmaktadır.

Tablo 4- 5. Okul öncesi dönem kitabı resimlerken çizerin dikkat etmesi gerekenlere ilişkin öğretmen görüşleri ve görüşlerin dağılımları

Öğretmenlere göre çizerin dikkat etmesi gereken kriterler	N	%
Resimlerin dikkat çekici olması	8	13,56
Resimlerin anlaşılabilir olması	22	37,29
Çocuğun ilgisini çekebilmesi	5	8,47
Yazı ve resmin ilişkili olması	4	6,78
Gerçeğe yakın çizimler olması	5	8,47
Gelişim düzeyine uygunluk	8	13,56
Kaliteli basım olması	2	3,39
Resimlerin büyüklüğü	13	22,03
Resimlerde kullanılan renklerin canlılığı	33	55,93
Resimlerin birbiriyle tutarlı olması	1	1,69
Yazıların puntosu	-	-

Araştırma, 60 öğretmenin çocuk kitabı resimlerine ilişkin görüşlerini net bir şekilde ortaya koymuştur. Tablo 4-5’e göre çizerlerin okul öncesi döneme ait kitapları resimlerken dikkat etmesi gerekenler resimlerde kullanılan renklerin canlılığı (%55,93), resimlerin çocuklar tarafından anlaşılabilir olması (%37,29), resimlerin büyüklüğü (%22,03), resimlerin dikkat çekici olması (%13,56), resimlerin çocukların gelişim düzeyine uygun olması (%13,56), resimlerin çocuğun ilgisini çekebilmesi (%8,47), çizimlerin net olması (%8,47), çizimlerin gerçeğe yakın olması (%8,47), yazı ve resmin ilişkili olması (6,78), yazıların puntosu (%5,08), basımın kaliteli olması (%3,39), resimlerin birbiriyle tutarlı olmasıdır (%1,69). Öğretmenlerin okul öncesi döneme ait kitapları resimlerken çizerlerin, en çok resimlerde canlı renkler kullanmaya dikkat etmesi gerektiği yönünde görüş belirttiği Tablo 5’te görülmektedir. Bu yönde görüş belirten K2, K14, K15, K36, K55, K94’ün ifadelerine aşağıda yer verilmiştir.

K2: “...Kullanılan renklerin canlı olmasına dikkat edilmelidir.”

K14: “Resimler büyük ve canlı olmalıdır.”

K15: “Canlı renkler kullanılmalıdır...”

K36: “Özellikle resimlerin çok renkli olması gerekir...”

K55: “...kullanılan renklerin canlı olmasına dikkat edilmelidir.”

K94: “Çocukların dikkatini çekmesine ve renklerin canlı olmasına”

Bu bulgu, öğretmenlerin resimleme özelliklerinde kullanılan renklere önem verdiğini ve çizerlerin de önem vermesini istediğini göstermektedir.

Yapılan araştırmalar çocuk kitaplarında resimleme yapan kişinin dikkat etmesi gerekenlere değinmişlerdir. Kara’ya göre (2012) yeni, yaratıcı, özgün ve bilinçli üretim gerçekleştiren illüstratörlerin yapıtları çocuklara hitap eder. Çocuk kitabı resimlemesi yapan kişinin, her şeyden önce iyi bir hayal gücüne sahip olması, çocuk resimlerinin gelişimi, aşamaları ve özellikleri hakkında bilgi birikiminin olması gerekmektedir. Bu kişilerin aynı zamanda çocukların bilişsel ve duyuşsal gelişimleri, grafik sanatı ve teknikleri, tipografi, yazım kuralları ve hatta cilt ve kapakla ilgili bilgilere sahip olması beklenir. Kitabın resimlerini yapan kişi renk konusunda bilgi sahibi olmalı, çocuk duyusuna hitap eden renkleri tespit edebilmeli ve bir adım daha öteye giderek renklerin çocuklar üzerindeki psikolojik etkilerini bilmelidir (Dağlıoğlu ve Çakmak, 2009).

Baş ve Örs (2015) ilkokul 1. sınıf öğrencilerinin görsel okuma becerileri üzerine bir inceleme adlı araştırması, resimlerdeki açık ve net çizilmiş bölümlere, renk/tonlamaya dikkat edilmiş yerlere yönelik olarak öğrencilerce yapılan yorumların, yazarın kurgusuyla daha çok örtüştüğünü ortaya koymuştur. Daha karmaşık, renkleri, tonu ve nesnenin konumu daha az belirgin olan bölümlere yönelik olarak yapılan öğrenci yorumlarının ise yazarın kurgusuyla daha az örtüştüğü görülmektedir. Baş ve Örs (2015)’ün bu araştırmasında net çizilmiş ve renklere dikkat edilmiş resimlerin öğrenciler tarafından daha fazla anlaşıldığını göstermektedir.

Tablo 4- 6. Öğretmenlerin iyi resimlemeye ilişkin görüşleri ve görüşlerin dağılımları

Öğretmenlere göre iyi resimleme kriterleri	N	%
Çocukları aktif kılmalı	2	3,39
Konu ile resim bütünlüğünü sağlayabilmeli	11	18,64
Gerçeğe uygun olmalı	5	8,47
Renkli olmalı	13	22,03
Karmaşadan uzak ve yalın bir çizim olmalı	10	16,95
İlgi uyandırmalı	19	32,20
Sanat eğitime katkı sağlamalı	2	3,39
Büyük figürler barındırmalı	6	10,17
Kazanımlara uygun olmalı	1	1,69
Estetik olmalı	2	3,39
Resimler birbiriyle uyumlu olmalı	1	1,69
Hayal dünyasını ve yaratıcılığı geliştirmeli	3	5,08

Tablo 4-6 incelendiğinde öğretmenlerin en çok çocukta ilgi uyandıran resimlerin iyi resimleme olduğuna ilişkin görüş bildirdikleri görülmektedir (%32,20). Daha sonra %22,03'lük oranla renkli resimlerin, %18,64'lük oranla konu ile resim bütünlüğünü sağlayabilen resimlerin, %16,95'lik oranla karmaşadan uzak ve yalın çizimlerin, %10,17'lik oranla ise büyük figürlerin iyi resimleme olduğunu düşündükleri belirlenmiştir. Kazanımlara uygunluk ve resimlerin birbiriyle uyumu ise %1,69'luk oranla en az ifade edilen görüş olmuştur.

Çalışmaya katılan öğretmenlerin %18,64'ü iyi resimlemenin konu ile resim bütünlüğünü sağlaması gerektiğini söylemiştir. Bu yönde görüş belirten K3, K25, K33, K46, K57, K93'ün ifadelerine aşağıda yer verilmiştir.

K3: "Konu ile bütünlüğü sağlayan bir resimleme..."

K25: "Hikaye resimle örtüşmeli, okumadan da hikaye resimden anlaşılmalı"

K33: "Figürlerin alttaki yazıyı resimle anlatabilmesine..."

K46: "...Konun resimle hemen pekişmesi"

K57: "İçeriği, çizimi, renkleri ve daha birçok özelliği bakımından öyküye uygunsa..."

K93: "Çocukların resim-yazı kargaşası yaşamadan o anda konu ile bütünlüğü sağlayan bir resimleme"

Çalışmaya katılan öğretmenlerin %22,03'ü ise iyi resimlemenin renkli olması gerektiğini söylemiştir. Bu yönde görüş belirten K7, K47, K67'nin ifadelerine aşağıda yer verilmiştir.

K7: "Canlı ve anlaşılır."

K47: "...Canlı ve renkli olması..."

K67: “Boyutun büyük, renklerin canlı olmalı”

Aydos (2013) resimli çocuk kitaplarının içerik ve fiziksel özelliklerinin incelenmesi adlı araştırmasında incelenen 228 resimli çocuk kitabından %83,3’ünün “Kapakta kullanılan resim ilgi çekicidir” kriterine sahip olduğu bulgusu, ilgi uyandıran resimlerin iyi resimleme olduğu bulgusunu destekler niteliktedir. Araştırmanın bulgusunu destekleyen bir diğer çalışma ise Gönen, Uludağ, Tanrı buyurdu ve Tüfekçi (2014)’nin 0-3 yaş çocuklarına yönelik resimli çocuk kitaplarının özelliklerinin incelenmesi adlı araştırmasıdır. Bu çalışmada incelenen 146 kitabın 136’sında konu ile ön kapak resminin ilişkili olduğu, 132’sinde sayfa düzeninin, $\frac{1}{4}$ ’ünün yazıya, $\frac{3}{4}$ ’ünün resme ayrıldığı görülmektedir. Kitapların tamamında resimlerin renkli olduğu, resim/şekillerin ilgili metin/kelimeyle aynı sayfada olduğu belirlenmiştir. Bu bulgular, okul öncesi dönem çocuk kitaplarında resmin yazıya oranla daha fazla kitaplarda yer aldığını ve renkli resimlerin dikkat çekici olduğunu ortaya koymaktadır.

Araştırmada %18,64’lük oranla konu ile resim bütünlüğünü sağlayabilen resimlerin öğretmenler açısından iyi resimleme olarak kabul edildiği belirlenmiştir. Körükçü (2012)’nin, okul öncesi eğitime yönelik resimli çocuk kitaplarının bulunması gereken temel özellikler açısından incelenmesi adlı araştırmasında incelenen 124 kitabın %96,7’sinde bulunan resimlerin metin ile ilişkisi olduğu bulgusu, konu ile resim bütünlüğünü sağlayabilen resimlerin iyi resimleme olduğu bulgusunu destekler niteliktedir.

Tablo 4- 7. Okul öncesi dönem çocuğunun kitap tercihinde kitapta yer alan resimlerinin etkisinin nasıl olduğuna ilişkin öğretmen görüşleri ve görüşlerin dağılımları

Kitap tercihinde kitaptaki resimlemenin etkisi	N	%
Çocukların iç ruhunu etkiler.	3	5,08
Çocuğun gelişim düzeyini destekler.	7	11,86
Çocuğun etkili dinleme yapabilmesini sağla.	1	1,69
Hayal gücünü etkiler.	10	16,95
Çocuk üzerinde olumlu etki yaratır.	2	3,39
Çocuğun estetik duygusunu geliştirir.	2	3,39
İlgi çekicidir.	4	6,78
Çocukların kitaba yönelme sebebidir.	2	3,39
Çocuğun betimleme yapıp öyküyü kafasında canlandırmasına etki eder.	4	6,78
Olumlu bir etkisi vardır.	2	3,39
Anlamayı kolaylaştırır.	4	6,78
Kitapta bütünlük sağlar.	2	3,39
Zıt kavramlar barındırır.	2	3,39
Günlük yaşama uygundur.	1	1,69
Renkler arasında ahenk vardır.	4	6,78

Tablo 4-7’de yer alan öğretmen görüşlerine göre okul öncesi dönem çocuklarının kitap tercihinde kitapta yer alan resimler en çok çocukların hayal gücünü etkilemektedir (%16,95). Ayrıca kitapta yer alan resimlerin öğrencilerin gelişim düzeyini desteklediğini belirten öğretmen oranı %11,86’dır. Diğer öğretmen görüşlerine bakıldığında bu görüşlerin düşük oranlara sahip olduğu görülmektedir. En çok orana sahip olan hayal gücünü etkileme görüşüne dair bazı katılımcıların ifadelerine aşağıda yer verilmiştir (K26, K36, K57, K63, K97).

K26: “Hayal gücünü ve yaratıcılığını geliştirir.”

K36: “Okunan ve görünen resimler arasında bağlantı kurarak, çocuğun hayal gücünü kullanabilmesini sağlar.”

K57: “Kitaplarda yer alan resimlerde çocuk kendinden bir şeyler bulabiliyorsa, ya da o resimler çocuğun hayal dünyasını süslemeyi başarabiliyorsa o kitap çocuğun muhakkak ilgisini çeker.”

K63: “Çocuk okul öncesi dönemde en çok görsel olarak düşünür. Gördüğü her şeyi kaydeder. Bundan dolayı çocuk bir hikâyeyi kendisine anlattığınızda hangi sayfada neleri anlattığınızı kesinlikle unutmaz. 2. defa anlattığınızda eksik kalan bir şey varsa kendisi tamamlar. Bundan dolayı çocuklar kitaplarda yer alan resimleri hayallerinde yaşatırlar.”

Baş ve Örs (2015), ilkokul 1. sınıf öğrencilerinin görsel okuma becerileri üzerine yaptıkları araştırmada, çocukların resimlerde gördükleri ile ilgili kurgusal hikâyeler oluşturdıklarını gözlemlemiş, öğrencilerin resimleri hayal gücüyle biçimlendirip dilin olanaklarıyla yaşama ait durumlara uyarlayarak yorumladıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç, çocuk kitaplarında resimlerin hayal gücünü desteklediği bulgusunu destekler niteliktedir. Bu araştırmada da ortaya konduğu gibi resimler ile gerçek yaşamdaki deneyimler arasında bağlantı kurma yoluyla, çocuk kitapları anlamlandırılmakta, farklı değerler taşımaktadır.

Tablo 4- 8. Öğretmenlerin çocuk kitaplarının resimlemesinde son yıllarda kullanılan yöntemleri nasıl bulduklarına ilişkin görüşleri ve görüşlerin dağılımları

Öğretmenlerin son yıllarda kullanılan yöntemlere ilişkin görüşleri	N	%
İlgi çekici	13	2,03
Boyutu	2	3,39
Çocuğun düzeyine uygun	8	13,56
Yazılar büyük puntolu	1	1,69
Resimler daha canlı	23	38,98
Daha kaliteli	2	3,39
Resimler daha büyük	8	13,56
Kullanılan hikâyeler çocuğun gelişimini destekleyici	2	3,39
Daha basit	6	10,17
Farklı fikirleri destekleyen yöntemler	1	1,69
Günlük yaşama yakın	1	1,69
Etkili karakterler	1	1,69
Daha abartısız olmalı	4	6,78
Daha iyi	15	25,42
Daha gerçekçi	1	1,69
Daha ayrıntılı	3	5,08

Tablo 4-8 incelendiğinde öğretmenlerin son yıllarda çocuk kitaplarının resimlemesinde kullanılan yöntemleri %38,98’lik oranla daha renkli, %25,42’lik oranla daha iyi, %22,03’lük oranla ilgi çekici, %13,56’lık oranla ise çocuğun düzeyine uygun ve resimleri daha büyük buldukları görülmektedir. %6,78 oranla resimlerin daha abartısız olması gerektiğini belirten K2 ve K93’ün ifadelerine aşağıda yer verilmiştir

K2: “Sırf çocukların ilgisini çekecek diye de resimlerde abartıya kaçan yöntemler kullanılıyor. Bu yöntemlerin biraz daha gelişimi destekleyecek nitelikte olmasına dikkat edilirse harika olur.”

K93: “Daha renklendirilmiş, ilk bakışta çocuğun dikkatini toparlayabilecek, parlak kağıtlar kullanılarak resimleme yapılıyor. Abartı olmadığı sürece çocuklar için uygun.”

Tablo 4- 9. Öğretmenlerin en çok beğendikleri kitapların resimleme özelliklerinde dikkatlerini çeken noktalara ilişkin görüşleri ve görüşlerin dağılımları

Öğretmenlerin en beğendiği kitapta resimleme özellikleri kriterleri	N	%
Resme bakınca çocuğun yorum yapabilmesi	4	6,78
Kitabın boyutu	2	3,39
Kullanılan renkler	25	42,37
Konu-resim bütünlüğü sağlaması	6	10,17
Gerçekçi olması	4	6,78
Çocukların dikkatini çeken kitaplar olması	5	8,47
Detaydan uzak olması	7	11,86
Az sayıda kahraman içermesi	1	1,69
Çocukların ufkunu geliştirmesi	1	1,69
Resimlerin büyüklüğü	5	8,47
Etkileyici olması	2	3,39
Duyguları net ifade edebilirliği	1	1,69
Görselliği	5	8,47
Anlaşılabilirliği	3	5,08
Kitap kapağı	1	1,69
Neden-sonuç ilişkisi kurabilmesi	1	1,69
Kitabın kalitesi	2	3,39
Ders verici konuların kullanılması	1	1,69

Tablo 4-9 incelendiğinde öğretmenlerin bir kitabın resimlemelerini beğenmelerinde en çok dikkatlerini çeken noktanın %42,37’lik oranla kullanılan renkler olduğu görülmektedir. Daha sonra sırasıyla resimlerin detaydan uzak olması (%11,86), resimlerin konu-resim bütünlüğünü sağlaması (%10,17), resimlerin çocukların dikkatini çekmesi (%8,47), resimlerin büyüklüğü (%8,47) ve görsellik (%8,47) öğretmenler için önemli bulunmuştur.

Çalışmaya katılan öğretmenlerin %10,17’si beğendikleri kitapların resimlemelerinde konu-resim bütünlüğü olup olmadığına dikkat ettiklerini söylemişlerdir. Bu yönde görüş belirten K16, K57, K63, K93’ün ifadelerine aşağıda yer verilmiştir.

K16: “Resim ve oluşturulan öykünün birbiriyle uyumlu olması.”

K36: “İçerik ve resim uyumu”

K57: “...Resimlemenin uygun olması...”

K63: “En çok beğendiğim kitabın resimlemesinde en çok beğendiğim özelliği kitabı hiç okumasanız da resimleri görünce hikâyeyi merak ediyorsunuz. Her sayfada farklı hissediyorsunuz.”

K93: “...Konu resim bütünlüğü”

Tablo 4- 10. Okul öncesi dönem çocuklara yönelik kitapların resimlemesinin daha büyük yaş gruplarından farklı olup olmaması gerektiğine ilişkin öğretmen görüşleri ve görüşlerin dağılımı

Kitap resimlerinin daha büyük yaşlardan farklı olup olmaması gerektiğine dair öğretmen görüşleri	N	%
Görüş bildiren öğretmenler	47	79,66
Farklı olmalıdır	47	79,66
Farklı olmamalıdır	-	-
Görüş bildirmeyen öğretmenler	12	20,34

Tablo 4-10 incelendiğinde çalışmaya katılan öğretmenlerin %79,66'sının okul öncesi çocuklarına ait kitaplardaki resimlemelerin, büyük yaş gruplarına ait kitaplarda yapılan resimlemelerden farklı olması gerektiği yönünde görüş bildirdiği görülmektedir. Öğretmenlerin resimlerin hangi yönden yaş gruplarına göre farklı olması gerektiğine ilişkin görüşleri ise Tablo 4-11'de sunulmuştur.

Tablo 4- 11. Okul öncesi dönem çocuklara yönelik kitapların resimlemesinin daha büyük yaş gruplarından neden farklı olması gerektiğine ilişkin öğretmen görüşleri ve görüşlerin dağılımları

Kitap resimlemesinin daha büyük yaş gruplarından farklı olma nedenlerine ilişkin öğretmen görüşleri	N	%
Yaş	27	45,76
Gelişim düzeyi	11	18,64
Anlama biçimleri	1	1,69
İlgi farklılığı	3	5,08
Dikkat süreleri	4	6,78
Hayal güçleri ve yaratıcılık	2	3,39

Tablo 4-11'e göre öğretmenlerin %45,76'sı kitaplarda yapılan resimlemelerin yaşa, %18,64'ü gelişim düzeyine, %6,78'i dikkat süreleri farklılığına, %5,08'i çocukların ilgilerine, %3,39'u hayal güçlerine ve yaratıcılıklarına, %1,69'u ise anlama biçimlerine göre yapılması gerektiğini belirtmektedir.

Çalışmaya katılan öğretmenlerin %45,76'sı kitaplarda yapılan resimlemelerin yaşa uygun olarak hazırlanması gerektiğini söylemişlerdir. Bu yönde görüş belirten K3, K8, K9, K10 ve K35'in ifadelerine aşağıda yer verilmiştir.

K3: “Çocukların sıkılmaması ve daha doğru kitap okuma alışkanlığı kazanabilmesi için yaş büyüdükçe resim azalmalı, yazı artmalıdır.”

K8: “Küçük yaş grubu daha çok resimli ve müzikli hikâyelerden hoşlanırken büyük yaş grupları anlatımın daha uzun olduğu hikâyelerden hoşlanır.”

K9: “Büyük yaş grubu çocukların resimlerin az yazıların çok olduğu, küçük yaş grubunda ise kahramanlar belirgin olmalı”

K10: “Küçük yaş grubu için görsellik ön planda olmalı. Büyük yaş grubu içinse tam tersi”

K35: “Küçük yaş grubu yazıları anlamadığı için resim ağırlıklı olmalı. Yaş büyüdükçe ise resimler azalmalı

Tablo 4- 12. Kitap resimlerinde öncelikle nelere dikkat edilmesi gerektiğine ilişkin öğretmen görüşleri ve görüşlerin dağılımları

Kitap resimlerinde öncelikle nelere dikkat edilmesi gerektiğine ilişkin öğretmen görüşleri	N	%
İlgi çekici olmasına	11	18,64
Çocuğun gelişim düzeyine uygun olmasına	8	13,56
Hayal gücünü ve yaratıcı düşüncüyü artırıcı olmasına	1	1,69
Kitabın boyutuna	2	3,39
Resimlerin rengine	23	38,98
Kullanılan kâğıdın kalitesine	2	3,39
Yaşa	5	8,47
Kullanılan karakterlere	3	5,08
Dikkat düzeyini artırıcı olmasına	2	3,39
Karmaşadan uzak, yalın çizimler olmasına	8	13,56
Hikâye ve resimlerin birbirleriyle pekişmesine	5	8,47
Büyük çizimler olmasına	2	3,39
Gerçekçi olmasına	3	5,08
Görsel olmasına	3	5,08
Konuyla bütünlük sağlamasına	3	5,08
Kalitesine	1	1,69

Tablo 4-12 incelendiğinde öğretmenler resimlemede en çok resimlerin rengine (%38,98), en az ise resimlerin hayal gücünü ve yaratıcı düşünmeyi artırıcı olması ile kalitesine (%1,69) önem vermektedir. Ayrıca %18,64'lük oranla ilgi çekicilik, %13,56'lık oranla gelişim düzeyine uygunluk ve yalınlık gibi durumların önemli olduğunu belirten öğretmenler bulunmaktadır.

Çalışmaya katılan öğretmenlerin %18,64'ü resimlerin çocuklar için ilgi çekici olması gerektiğini belirtmişlerdir. Bu yönde görüş belirten K1, K36, K44 ve K56'nın ifadelerine aşağıda yer verilmiştir.

K1: “Çocuğun ilgisini çekmeli...”

K36: “Çocuğun ilgisini çekmesine dikkat edilmelidir.”

K44: “Çocuğun ilgisini çekebilmek...”

K56: “Çocukların dikkatini çekebileceği resimler olmalı”

Tablo 4- 13. Kitap resimleme işini kimlerin yapmasının uygun olacağına ilişkin öğretmen görüşleri ve görüşlerin dağılımları

Kitap resimleme işini kimlerin yapmasının uygun olacağına ilişkin öğretmen görüşleri	N	%
Çocuğun gelişim dönemine hâkim uzman grubu	3	5,08
Eğitim almış çocuk editörleri	1	1,69
Çocuk psikologu	2	3,39
Resim öğretmenin ve okul öncesi öğretmenliğinin işbirliği	5	8,47
İyi resimlemeyi ve iyi hikâye yazmayı bilen uzmanlar	2	3,39
Ressamlar	5	8,47
Okul öncesi öğretmenler	3	5,08
Ressamlar ve çocuk gelişim özelliklerini bilen uzmanlar	1	1,69
Alanında uzman kişiler	7	11,86
Karikatüristler	1	1,69
Drama-animasyon mezunları	2	3,39
İyi resim yapmayı bilen, yaratıcı kişiler	4	6,78
Okul öncesi alanında uzman kişiler	13	22,03
Hikâyeye hakim olan yazarlar	1	1,69
Okul öncesi grubuna hakim resim öğretmenleri	1	1,69

Tablo 4-13 incelendiğinde, kitap resimleme işini okul öncesi alanında uzman kişilerin yapması gerektiğini düşünen öğretmen oranının (%22,03) diğer oranlardan fazla olduğu görülmektedir. Daha sonra öğretmenler sırasıyla alanında uzman kişilerin (%11,86), resim öğretmenlerinin ve okul öncesi öğretmenlerinin (%8,47), ressamların (%8,47) bu işi yapmalarının uygun olduklarını belirttiği görülmektedir.

Yapılan araştırmalar, çocuk kitabı resimlemesini kimlerin yapması gerektiğine değinmişlerdir. Çocuk kitabı resimlemesi yapan kişinin, her şeyden önce iyi bir hayal gücüne sahip olması, çocuk resimlerinin gelişimi, aşamaları ve özellikleri hakkında bilgi birikiminin olması gerekmektedir (Dağlıoğlu ve Çakmak, 2009). Şahin’e göre (2014), yetenekli resimleyiciler (illüstratörler) sanatlarıyla tüm kurguyu oluştururlar ve harfleri gereksiz kılarlar. Mardi’ye göre (2006) çocuklar için yazı yazan ve çizen sanatçıların çocuklar kadar zengin bir hayal gücüne sahip olmaları önemlidir. Bunun için de okul öncesi alanı uzmanları, edebiyat alanı uzmanları ve resim sanatçılarının

beraber ve işbirliği içinde çalışmalarının önemli olduğu vurgulanmaktadır (Aydos, 2013).

Tablo 4- 14. Öğretmenlerin farklı yöntemlere ilişkin görüşleri ve görüşlerin dağılımları

Öğretmenlerin farklı yöntemlere ilişkin görüşleri	N	%
Bireysel farklılıkları da göz önüne alan yöntemler kullanılma	1	1,69
Çocuk hikâyelerinde dikkat edilmesi gereken en önemli nokt	1	1,69
resimleme olmalı		
Bireyler kendi çocukluğunu düşünerek, kitaplara öyle	1	1,69
yaklaşılmalı		
Kabartmalı ya da üç boyutlu resimler kullanılmalı	5	8,47
Daha sade olmalı	2	3,39
Daha ilgi çekici malzemeler kullanılmalı	2	3,39
Gerçek hikâyelere daha çok yer verilmeli	1	1,69
Hikâye kitabının boyutuna dikkat edilmeli	2	3,39

Tablo 4-14 incelendiğinde katılımcıların çok azının bu maddeyle ilgili görüş belirttikleri görülmektedir. Kitaplarla ilgili en fazla üç boyutlu çizimlere önem verilmesi gerektiği yönünde (%8,47) görüş belirtilmiştir. Bu soru için görüş belirten katılımcıların ifadelerine aşağıda yer verilmiştir.

K3: “Kitaplar hazırlanırken gruplar üzerinde ortalama etki değil de bireysel farklılıklar da düşünölmeli”

K8: “Çocuk hikâyelerinde hikâyeden çok resimlemeye çok iş düşüyor. Bu nedenle çocuk hikâyelerinde dikkat edilmesi gereken en önemli nokta, resimlemedir.”

K10: “Çocukların hikâyeyi kolayca tutabileceği ve kolayca çevirebileceği boyutta olmalı.”

K20: “Ben bir kitabı okurken çocukluğumu düşünürüm. Nasıl okunursa mutlu olurum diye çocuklara o şekilde okurum. Demek istediğim çocukluğumu düşünürüm.”

K24: “Kabartmalı ve üç boyutlu kapak ilgi çekici olabilir.”

K29: “Bazı kitaplarda resimlerin karmaşık olduğunu görüyoruz. Daha sade olabilir.”

K30: “Daha az detay”

K32: “Okullarda üç boyutlu hikâye kitabı kullanılırsa çocuklar daha mutlu olur.”

K38: “Gerçek hikâyelerden ayrıntılar içeren, yeni bilgiler öğreten kitaplar tercih edilmeli.”

K57: “Daha değişik, ilgi çekici malzemeler kullanılarak çocuk kitapları oluşturulabilir. Böylece hayal güçlerini zorlamış oluruz.”

K94: “Yaratıcı çizimler, üç boyutlu kitaplar kullanılmalı”

Tablo 4- 15. Çocuk kitaplarının resimlenmesi konusunda öğretmenlerin paylaştığı diğer görüşler ve görüşlerin dağılımları

Çocuk kitabı resimlenmesine ilişkin öğretmenlerin paylaştığı diğer görüşler	N	%
Çocukların hayal gücünü geliştirecek nitelikte olmalı	2	3,39
Çocuğun kendisini ifade etmesine olanak vermeli	1	1,69
Çocuklara bir şeyler katabilecek nitelikler ön planda olmalı	2	3,39
Kitapları resmeden kişiler resimlerin ne anlam ifade ettiklerini çok iyi bilerek çizim yapmalı	1	1,69
Resimler ön planda olmalı ve renklere dikkat edilmeli	3	5,08
Konu resim bütünlüğü olmalı	2	3,39
Her gelişim alanına yönelik olma	1	1,69
Ebatlar değişebilir	1	1,69
Farklı duylara da hitap edebilir	1	1,69
Üç boyutlu olabilir	3	5,08
Çocuğun resimleri boyayabilmesi için kitapta renksiz resimler de olmalı	1	1,69
Gerçekçi olmalı	3	5,08
Yazılar küçük olmalıdır.	1	1,69
Kâğıt kaliteli olmalı	1	1,69
Eğitici olma	1	1,69

Tablo 4-15 incelendiğinde katılımcıların %5,08'inin kitaplarda yapılan resimlemelerin daha gerçekçi, üç boyutlu ve renkli olması gerektiğini belirttikleri görülmektedir. Resimlerin çocukların hayal gücünü geliştirecek nitelikte, çocuklara bir şeyler katabilecek nitelikte ve konu resim bütünlüğü sağlanmış şekilde olması gerektiğini düşünene öğretmen oranı ise %3,39'dur. Öğretmenlerin resimli çocuk kitaplarının resimlenmesi konusunda paylaştığı bu görüşler aşağıda ifade edilmiştir.

K1: "Çocuğun hayal gücünü geliştirecek nitelikte olmasına önem verilmesi, çocuğun kendisini ifade etmesinde etkili olacaktır."

K2: "Resimlerin bol bol renklendirilmesi yerine çocuğa bir şeyler katacak nitelikte olması ön planda olursa sevinirim"

K18: "Resimler ön planda olmalı, yazılar küçük olmalı, renklere dikkat edilmeli"

K20: "Kitaptaki olayların belli bir düzen içinde olması gerekir. Konu ve resimlerin uyumlu olması gerekir."

K25: "Hareketli resimler ve asetatla hikaye kitapları daha çok olabilir."

K28: "Kullanılan kağıdın kalitesi ve parlaklık önemli"

K29: "Son yıllarda çıkan kitaplar üç boyutlu olduğu için ve kitapların daha büyük olması nedeniyle gayet iyi olduğunu düşünüyorum."

K30: "Ebatlar değişebilir. Kulağa ve dokunma hissine yardımcı olabilir."

K32: "Canlı, büyük ve üç boyutlu olması daha güzeldir."

K33: Renksiz resimlerin boyama işlemi en azından birkaç yaprak çocuğa, boyama işlemi için bırakılmalı.”

K36: “Anlatılan konu çocuğu korkutmayacak ve somut olacak”

K38: “Canlı ve cansız varlıkların iyi resmedilmiş olması ve kitabın konusu ile bütünleşmiş olması gerekir.”

K41: “Anlatılan konu gerçeğe yakın ve somut olmalı”

K45: “Çocuğun zekasını geliştirecek yöntemler kullanılmalı”

K49: “Çocuğun hayal dünyasını geliştirmelidir.”

K93: “Kesinlikle resimlerin ne anlam ifade ettiği bilinerek tamamlanmalı”

K94: “Eğitici olmaları ve her gelişim alanına yönelik hazırlanmaları önemlidir.

4.1.Nicel Bulgular

Kitap resimlemelerini değerlendirme ölçeğine ait üç alt boyuttan elde edilen puanların eğitim değişkenine göre değişip değişmediği bağımsız örneklem için t testi ile incelenmiştir.

Tablo 4- 16. Çocuk kitapları resimleme özelliklerinin öğretmenlerin eğitim durumuna göre karşılaştırılması

Kitap	Değişken	Eğitim	N	$\bar{x}$	S	t	sd	p
Küçük Karganın Bir Günü	Bıçimsel	Önlisans ve altı	56	38,22	15,99	-,545	86	-,587
		Lisans ve üstü	32	40,03	13,00			
	Resimleme Metin	Ön lisans ve altı	56	51,59	11,30	-,060	86	,952
		Lisans ve üstü	32	51,74	12,86			
	Resimleme Çocuk	Ön lisans ve altı	56	63,11	8,04	-1,539	86	,127
		Lisans ve üstü	32	65,59	5,67			
Uğraşlar	Bıçimsel	Ön lisans ve altı	56	63,93	7,09	,717	86	,475
		Lisans ve üstü	32	62,64	9,62			
	Resimleme Metin	Ön lisans ve altı	56	55,62	11,78	1,767	86	,081
		Lisans ve üstü	32	50,81	13,17			
	Resimleme Çocuk	Ön lisans ve altı	56	33,15	12,82	-,759	86	,450
		Lisans ve üstü	32	35,24	11,75			
Küçük Vak Vak Arkadaş	Bıçimsel	Ön lisans ve altı	56	43,28	7,06	-,058	86	,954
		Lisans ve üstü	32	43,38	7,51			
	Resimleme Metin	Ön lisans ve altı	56	47,48	5,85	,051	86	,959
		Lisans ve üstü	32	47,41	6,79			
	Resimleme Çocuk	Ön lisans ve altı	56	48,38	6,11	,284	86	,777
		Lisans ve üstü	32	47,96	7,86			
Neden Annemi Çok Seviyorum	Bıçimsel	Ön lisans ve altı	56	41,03	11,15	2,038	86	,045
		Lisans ve üstü	32	35,81	12,25			
	Resimleme Metin	Ön lisans ve altı	56	18,70	9,06	,101	86	,920
		Lisans ve üstü	32	18,50	8,45			
	Resimleme Çocuk	Ön lisans ve altı	56	25,54	5,92	,410	86	,683
		Lisans ve üstü	32	24,97	6,89			
Yeşil	Bıçimsel	Ön lisans ve altı	56	30,12	4,46	-,426	86	,671
		Lisans ve üstü	32	30,54	4,23			
	Resimleme Metin	Ön lisans ve altı	56	31,21	4,95	,581	86	,562
		Lisans ve üstü	32	30,53	5,76			
	Resimleme Çocuk	Ön lisans ve altı	56	27,48	7,03	2,548	86	,013
		Lisans ve üstü	32	23,34	7,80			

Tablo 4-16 incelendiğinde, “Neden annemi çok seviyorum” kitabına ait bıçimsel özelliklerin öğretmenlerin eğitim değişkenine göre, .05 düzeyinde; “ Yeşil” kitabına ait resimleme-çocuk özelliklerinin öğretmelerin eğitim değişkenine göre, .01 düzeyinde farklılaştığı belirlenmiştir. Her iki anlamlı farklılıkta da ön lisans ve altı eğitim almış öğretmenlerin ortalaması, lisans ve daha üstü eğitim almış öğretmenlerden daha yüksektir. Bu duruma göre, ön lisans ve altı eğitim alanların bu kitapları daha fazla beğendiklerini söylemek mümkündür. Bununla birlikte, lisans ve üstü eğitim alanların

az puan vermesi, daha seçici davrandıklarını ve beklentilerin daha fazla olduğunu da gösterebilir.

Çocuk kitapları resimleme özellikleri ölçeğine ait üç alt boyuttan elde edilen puanların yaş değişkenine göre değişip değişmediği bağımsız örneklem için t testi ile incelenmiştir.

Tablo 4- 17. Çocuk kitapları resimleme özelliklerinin öğretmenlerin yaş değişkenine göre karşılaştırılması

	Değişken	Yaş	N	$\bar{x}$	S	T	sd	p
Küçük Karganın Bir Günü	Bıçimsel	20-25	35	38,02	16,53	-,433	90	,666
		26 ve üstü	57	39,42	14,08			
	Resimleme Metin	20-25	35	50,21	13,08	-,482	90	,631
		26 ve üstü	57	51,48	11,84			
	Resimleme Çocuk	20-25	35	63,60	9,40	-,216	90	,830
		26 ve üstü	57	63,96	6,61			
Uğraşlar	Bıçimsel	20-25	35	65,66	6,17	1,995	90	,049
		26 ve üstü	57	62,29	8,75			
	Resimleme Metin	20-25	35	56,43	13,67	1,288	90	,201
		26 ve üstü	57	52,97	11,75			
	Resimleme Çocuk	20-25	35	34,08	13,73	-,005	90	,996
		26 ve üstü	57	34,10	12,11			
Küçük Vak Vak Yeni Arkadaş	Bıçimsel	20-25	35	42,63	8,04	-,186	90	,852
		26 ve üstü	57	42,93	7,15			
	Resimleme Metin	20-25	35	48,21	5,93	,995	90	,322
		26 ve üstü	57	46,90	6,30			
	Resimleme Çocuk	20-25	35	49,80	5,57	1,617	90	,109
		26 ve üstü	57	47,51	7,15			
Neden Annemi Çok Seviyorum	Bıçimsel	20-25	35	41,84	12,56	1,433	90	,155
		26 ve üstü	57	38,23	11,18			
	Resimleme Metin	20-25	35	19,53	9,38	,654	90	,515
		26 ve üstü	57	18,27	8,68			
	Resimleme Çocuk	20-25	35	25,23	6,72	,312	90	,756
		26 ve üstü	57	24,79	6,42			
Yeşil	Bıçimsel	20-25	35	30,24	4,92	,083	90	,934
		26 ve üstü	57	30,16	4,07			
	Resimleme Metin	20-25	35	32,06	4,50	1,486	90	,141
		26 ve üstü	57	30,43	5,46			
	Resimleme Çocuk	20-25	35	27,69	7,84	1,472	90	,145
		26 ve üstü	57	25,32	7,26			

Tablo 4-17 incelendiğinde, “Uğraşlar” kitabına ait biçimsel özelliklerin yaş değişkenine göre, .05 düzeyinde farklılaştığı belirlenmiştir. Bu anlamlı farklılıkta, 20-25 yaş aralığındaki öğretmenlerin ortalaması, 26 ve üstü yaş öğretmenlerden daha yüksektir.

Bu durum yaş ile beğenilerin ve ilgilerin değiştiğini gösterebilir. Estetik algı ve sanatsal değerler de yaş ile birlikte farklı yorumlanabilir.

Çocuk kitaplarının resimleme özellikleri ölçeğine ait 3 alt boyuttan elde edilen puanların kıdem değişkenine göre değişip değişmediği bağımsız örneklem için t testi ile incelenmiştir.

Tablo 4- 18. Çocuk kitapları resimleme özelliklerinin öğretmenlerin kıdem durumuna göre karşılaştırılması

Kıtap	Değişken	Kıdem	N	$\bar{x}$	S	t	sd	P	
Küçük Karganın Bir Günü	Biçimsel	0-5 yıl	51	38,20	15,84	-,552	87	,583	
		6 ve üstü	38	40,01	14,48				
	Resimleme	0-5 yıl	51	51,77	12,05	,651	87	,517	
		Metin	6 ve üstü	38	50,03	13,04			
		Resimleme	0-5	51	63,46	8,18	-,390	87	,698
Çocuk	6 ve üstü	38	64,12	7,47					
Uğraşlar	Biçimsel	0-5	51	63,43	7,71	-,520	87	,604	
		6 ve üstü	38	64,31	8,22				
	Resimleme	0-5	51	54,93	13,48	,368	87	,714	
		Metin	6 ve üstü	38	53,93	11,60			
		Resimleme	0-5	51	33,49	12,96	-,670	87	,505
Çocuk	6 ve üstü	38	35,33	12,71					
Küçük Vak Vak Yeni Arkadaş	Biçimsel	0-5	51	42,86	7,14	-,232	87	,817	
		6 ve üstü	38	43,23	8,03				
	Resimleme	0-5	51	47,86	5,66	,624	87	,534	
		Metin	6 ve üstü	38	47,03	6,85			
		Resimleme	0-5	51	48,54	6,55	-,131	87	,896
Çocuk	6 ve üstü	38	48,73	6,60					
Neden Annemi Çok Seviyorum	Biçimsel	0-5	51	40,17	12,55	,376	87	,708	
		6 ve üstü	38	39,21	11,19				
	Resimleme	0-5	51	19,33	9,29	,405	87	,686	
		Metin	6 ve üstü	38	18,55	8,56			
		Resimleme	0-5	51	25,77	6,37	1,234	87	,221
Çocuk	6 ve üstü	38	24,03	6,84					
Yeşil	Biçimsel	0-5	51	29,95	4,76	-,710	87	,479	
		6 ve üstü	38	30,62	3,92				
	Resimleme	0-5	51	30,97	5,36	-,592	87	,555	
		Metin	6 ve üstü	38	31,61	4,73			
		Resimleme	0-5	51	27,14	7,68	1,117	87	,267
Çocuk	6 ve üstü	38	25,32	7,48					

Tablo 4-18 incelendiğinde, hiçbir kitaba ait çocuk kitaplarının resimleme özellikleri ölçeğinden elde edilen puanların kıdem değişkenine göre farklılaşmadığı belirlenmiştir.

Çocuk kitaplarının resimleme özellikleri ölçeğine ait 3 alt boyuttan elde edilen puanların okul değişkenine göre değişip değişmediği bağımsız örneklemeler için t testi ile incelenmiştir.

Tablo 4- 19. Çocuk kitapları resimleme özelliklerinin öğretmenlerin yaş değişkenine göre karşılaştırılması

Kıtap	Değişken	Okul	N	$\bar{x}$	S	t	sd	p
Küçük Karganın Bir Günü	Bıçımsel	Anasınıfı	0	41,18	15,31	1,270	83	,208
		Anaokulu-kreş	45	36,96	15,29			
	Resimleme Metin	Anasınıfı	40	50,28	13,97	-,538	83	,592
		Anaokulu-kreş	45	51,76	11,28			
		Anasınıfı	40	63,37	7,49	-,466	83	,643
Uğraşlar	Bıçımsel	Anasınıfı	40	62,63	9,93	-,962	83	,339
		Anaokulu-kreş	45	64,32	6,01			
	Resimleme Metin	Anasınıfı	40	55,51	13,75	,696	83	,488
		Anaokulu-kreş	45	53,54	12,38			
		Anasınıfı	40	34,24	13,48	-,023	83	,982
Küçük Vak Vak Yeni Arkadaş	Bıçımsel	Anasınıfı	40	41,72	7,56	-	83	,145
		Anaokulu-kreş	45	44,15	7,63	1,472		
	Resimleme Metin	Anasınıfı	40	45,83	6,75	-	83	,027
		Anaokulu-kreş	45	48,86	5,66	2,253		
		Anasınıfı	40	47,20	7,76	-	83	,142
Neden Annemi Çok Seviyorum	Bıçımsel	Anasınıfı	40	39,25	12,48	-,411	83	,682
		Anaokulu-kreş	45	40,33	11,84			
	Resimleme Metin	Anasınıfı	40	19,33	9,51	,097	83	,923
		Anaokulu-kreş	45	19,13	8,73			
		Anasınıfı	40	24,73	7,32	-,594	83	,554
Yeşil	Bıçımsel	Anasınıfı	40	25,58	5,89			
		Anaokulu-kreş	45	30,05	4,41	-,184	83	,855
	Resimleme Metin	Anasınıfı	40	30,23	4,64			
		Anaokulu-kreş	40	30,56	6,34	-,910	83	,365
		Anasınıfı	45	31,59	3,90			
	Resimleme Çocuk	Anasınıfı	40	26,91	7,80	,356	83	,723
		Anaokulu-kreş	45	26,32	7,46			

Tablo 4-19 incelendiğinde, öğretmen görüşlerinin “Küçük vak vak yeni arkadaş” kitabına ait resimleme-metin özelliklerinin okul değişkenine göre, 05 düzeyinde farklılaştığı belirlenmiştir. Bu anlamlı farklılıkta, anaokulu-kreşte çalışan öğretmenlerin ortalaması, anasınıfında çalışan öğretmenlerden daha yüksektir.

V. BÖLÜM

5. Sonuç ve Öneriler

Okul öncesi dönem, insan yaşamının temel taşıdır. Bu dönemde çocuk hem kendini hem de çevresini tanır, sosyal etkileşim yoluyla gelişir. Çocuğun kendini ve çevresini tanıyarak gelişmesinin en önemli yolu yaşadığı deneyimlerdir. Bu nedenle çocuk kitapları, çocuğun farklı yaşantıları deneyimlemesine olanak sağlayan hazinelerdir. Çocuğun kitapla tanışması, kitapla etkileşime geçmesi ve kitap okumasını sağlayan, kitabın resimleri ve görsel unsurlarıdır. Çünkü okul öncesi dönem çocuğu okuma yazma bilmediğinden, kitabı görsel unsurlar yoluyla tanır. Bu nedenle bu araştırma, okul öncesi dönem çocuk kitabı resimlemeleri konusunda farklı görüşleri ortaya koymayı amaçlamış, bu kitapları aktif kullanan (okuyan) okul öncesi öğretmenlerini araştırma kapsamına alarak, bu amacı gerçekleştirmiştir.

Okul öncesi dönem çocuk kitabı resimlemelerinin öğretmen görüşlerine göre incelenmesi için, kitap resimlemelerini değerlendirme ölçeğinden elde edilen puanların eğitim, yaş, kıdem ve okul değişkenlerine göre değişip değişmediği ele alınmış ve araştırmanın sonucunda;

- “Neden annemi çok seviyorum” kitabına ait biçimsel özelliklerin eğitim değişkenine göre, 05 düzeyinde; yeşil kitabına ait resimleme-çocuk özelliklerinin eğitim değişkenine göre, 01 düzeyinde farklılaştığı belirlenmiştir. Her iki anlamlı farklılıkta da ön lisans ve altı eğitim almış öğretmenlerin ortalaması, lisans ve daha üstü eğitim almış öğretmenlerden daha yüksektir. Bu duruma göre, ön lisans ve altı eğitim alanların bu kitapları daha fazla beğendiklerini söylemek mümkündür. Bununla birlikte, lisans ve üstü eğitim alanların az puan vermesi, daha seçici davrandıklarını ve beklentilerin daha fazla olduğunu da gösterebilir.

- “Uğraşlar” kitabına ait biçimsel özelliklerin yaş değişkenine göre, 05 düzeyinde farklılaştığı belirlenmiştir. Bu anlamlı farklılıkta, 20-25 yaş aralığındaki öğretmenlerin ortalaması, 26 ve üstü yaş öğretmenlerden daha yüksektir. Bu durum yaş ile beğenilerin ve ilgilerin değiştiğini gösterebilir. Estetik algı ve sanatsal değerler de yaş ile birlikte farklı yorumlanabilir.
- “Küçük vak vak yeni arkadaş” kitabına ait resimleme-metin özelliklerinin okul değişkenine göre, 05 düzeyinde farklılaştığı belirlenmiştir. Bu anlamlı farklılıkta, anaokulu-kreşte çalışan öğretmenlerin ortalaması, anasınıfında çalışan öğretmenlerden daha yüksektir.
- Çocuk kitapları resimlerini değerlendirme ölçeğinden elde edilen puanların kıdem değişkenine göre hiçbir kitap için farklılaşmadığı belirlenmiştir.

Araştırmanın sonucunda; okul öncesi dönem çocuk kitaplarında resimleme hakkında öğretmen görüşlerinin eğitim durumuna, yaşa, çalıştığı kuruma göre farklılık gösterdiği ancak kıdem durumuna göre farklılık göstermediği belirlenmiştir.

Bu sonuçlar doğrultusunda aşağıdaki önerileri sunmak mümkündür.

5.1. Eğitimcilerle yönelik öneriler

Okul öncesi dönem çocuklarının gelişim özelliklerinin yanı sıra bireysel farklılıklar, ilgi ve ihtiyaçlarda göz önünde tutulmalıdır. Bunu sağlamak için sınıftaki kitaplar seçilirken farklılıkları da vurgulayan(downsendromu, görme engeli, yürüme engeli, dünya çocukları vb.) kitaplara yer verilebilir. Böylece çocuklara da bireysel farklılıkların kabul edilebilir ve güzel olduğu mesajı verilebilir.

Ayrıca okul öncesi dönem çocuğunun görsel varlıklara ilgisi fark edip sanatsal/estetik değerleri fark etmesine olanak sağlanmalıdır. Bunun için kitaplarda bulunan görselleri destekleyen materyaller (kukla, poster, afiş, vb.)de kitap köşesinde bulundurulabilir ve öğretmen bu materyalleri görsel olarak tanımlayabilir.

Okul öncesi öğretmenleri kitap seçimini etkin kılabilmek için; çocukların gelişim düzeyine uygun, biçimsel özelliklerin de metin kadar kaliteli olduğu, resimlerin

net, anlaşılır, yaratıcı, ilgi çekici, konuya uygun ve sanatsal değerler taşıyan nitelikte olduğu, farklı malzeme (kumaş, ahşap gibi) ve görsel tekniklerin kullanıldığı (üç boyutlu, kabartmalı, dijital baskı)kitaplara sınıfta yer verebilir. Ayrıca yeni yayınları takip ederek, sınıf kitaplığının sık sık güncellenmesi sağlanabilir.

Okul öncesi dönem çocuklarıyla çalışan eğitimciler nitelikli kitapların resimleme ve metin özellikleri konusunda bilgi sahibi olmalı, kitap seçiminde rol alan aileleri yönlendirmelidir. Ailelere yönelik küçük el ilanları ve kitapçıklar oluşturulabilir ve ya seminerler, konferanslar, veli toplantıları düzenlenebilir. Bu toplantılar da rehber öğretmenler, yöneticiler ve diğer okul öncesi öğretmenlerin de katılımı sağlanabilir.

5.2. Yayınevlerine yönelik öneriler

Okul öncesi dönem çocuğuna hitap eden, gelişim özelliklerini dikkate alan, çocukların ilgi ve ihtiyaçlarını karşılayabilen, nitelikli resimlemelerin olduğu yayınlara ihtiyaç duyulmaktadır. Daha fazla nitelikli yayının yayınlanmasına olanak sağlamak için okul öncesi dönem çocuklarına yönelik yayın yapan yayınevlerinin okul öncesi eğitimciler ve illüstratörler ile işbirliği içinde olması önemlidir. Bu işbirliğinin sağlanması için, yayın evleri, tanıtım günleri ve atölye çalışmaları düzenleyebilir.

5.3. Araştırmacılara yönelik öneriler

Okul öncesi dönem çocuk kitaplarında resimlemenin öğretmen görüşlerine göre incelenmesi amacıyla yapılan bu çalışmada, öğretmen görüşleri net bir şekilde ortaya konmuştur. Ancak bu çalışma okul öncesi dönem çocuk kitaplarında resimlemelerin aile görüşlerine göre incelenmesi ve ya okul öncesi dönem çocuk kitapları resimlerinin çocuk görüşlerine göre incelenmesini amaçlayan başka çalışmalarla da desteklenmelidir.

Okul öncesi dönem çocuk kitaplarında resimlemenin öğretmen görüşlerine göre ortaya konulmasında, araştırma iki özgün veri toplama aracı geliştirilerek kullanmıştır. Bundan sonraki çalışmalarda görsel sanatlar alanında uzman kişilerin de etkin katılımı ile okul öncesi eğitim alanında uzman ve görsel sanatlar alanında uzman

kişilerin işbirliği dikkate alınarak, veri toplama araçları güncellenebilir, farklı veri toplama araçları geliştirilebilir.

Okul öncesi dönem çocuk kitaplarında resimlemenin öğretmen görüşlerine göre ortaya konulması için, yüz yüze ve e-mail yoluyla öğretmenlere ulaşmaya çalışılmış ancak bu durum araştırmada önemli bir zaman kaybına neden olmuştur. Bu çalışmadan sonraki çalışmalarda odak grup görüşmesi gibi aktif katılıma dayanan yöntemler kullanılarak zaman daha etkin kullanılabilir.

Bu araştırma, araştırmanın katılımcıları ve araştırmada kullanılan kitap sayısı ile sınırlı olduğundan, öğretmenlerin çocuk kitabı resimlemeleri hakkındaki görüşlerinin yaş, çalıştığı okul, kıdem, eğitim durumu vb. değişkenler kullanılarak ortaya konmasını amaçlayan daha fazla araştırmaya ihtiyaç duyulmaktadır.

KAYNAKÇA

- Alpöge, G. (2003). Çocuk edebiyatının çocuk gelişimine katkısı. *Kök Çoluk Çocuk Dergisi*, Mart2003, 32-33
- Arpacı, Ö. (2006). Çocuk kitaplarında iletiler ve iletilerin aktarım biçimi. *Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı*, 21-45
- Ateş, S., Çetinkaya, Ç. ve Yıldırım, K. (2012). Okunabilir bir kitap nasıl seçilir? *İlköğretim Online*, 11(2), 319-331
- Aydos, H.E. (2013). *Resimli çocuk kitaplarının içerik ve fiziki özelliklerinin incelenmesi*. Sözlü bildiri, 65th OMEP World Assembly and Congress, Çin
- Baş, B. ve Örs, E. (2015). İlkokul 1. sınıf öğrencilerinin görsel okuma becerileri üzerine bir inceleme. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 11(1), 225-244
- Büyüköztürk, Ş. (2002). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı. İstatistik, Araştırma Deseni SPSS Uygulamaları ve Yorum*. Ankara: Pegem A yayıncılık.
- Çakmak, Ç.Ö. ve Dağlıoğlu, E.H. (2009). Okul öncesi çocuklarına yönelik yayınlanan hikâye kitaplarının şiddet ve korku öğeleri açısından incelenmesi. *Türk Kütüphaneciliği* 23,(3), 510-534
- Çavdar, H. (2012, Nisan). *Resim teknikleri*. <http://www.grafikerler.net/resim-teknikleri-t20783.html>, adresinden elde edildi.
- Demircan, C. (2006). TÜBİTAK çocuk kitaplığı dizisindeki kitapların dış yapısal ve içyapısal olarak incelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1),13-15.
- Doğan, A. (2001). Aka Gündüz'ün çocuklara yönelik eserleri ve çocuk edebiyatındaki yeri. *Türkbilig*, 2, 32-39
- Erbay, F. ve Samur, Ö.A. (2010). Anne ve babaların çocuk kitapları hakkındaki genel görüşleri ile çocukların alıcı dil gelişim düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *TurkishStudies International Periodical Forthe Languages, Literature and History of Turkish*,5(4),1063-1064
- Ergün, M. ve Gündüz, A. (2011). Okul öncesi öğretmen adaylarının okul öncesi çocuk kitaplarını değerlendirmesi. *Dünyadaki Eğitim ve Öğretim Çalışmaları Dergisi*, 1(4), 2146-7463
- Fang, Z. (1996). Illustrations, text, and the child reader: What are pictures in childrens storybooks for? *Reading Horizons*, 37,2
- Goodman, Y. (1998). Foreword: the making of meaning through the picture book. *What Is In The Picture?* Pg. ix.

- Gönen, M. (2005). *Türkiye’de okul öncesi çocuk edebiyatı*. <http://panel.unicef.org.tr/vera/app/var/files/t/u/turkiye'de-okul-oncesi-cocuk-edebiyati.pdf> adresinden elde edildi.
- Gönen, M., Katrancı, M., Uçuş, Ş. ve Uygun, M. (2011). İlköğretim birinci kademe öğrencilerine yönelik çocuk kitaplarının, içerik, resimleme ve fiziksel özellikleri açısından incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 36(160),250-265
- Gönen, M., Uludağ, G., Tanrıbuyurdu, E.F. ve Tüfekçi, E. (2014). 0-3 yaş çocuklarına yönelik resimli çocuk kitaplarının özelliklerinin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (H. U. Journal of Education)*, 29(1), 126-139.
- Işıtan, S. (2005). *Resimli çocuk kitaplarının benlik kavramı ile ilgili konuları içermesi yönünden incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara
- Jeong, J. (2004). *Analysis of The Factors And The Roles of Hrd in Organizational Learning Styles As Identified By Key Informants At Selected Corporations in The Republic of Korea*.(Yayımlanmamış doktora tezi). Texas A&M University, Amerika
- Kalaycı, Ş. (2009). *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*. Ankara: Asil Yayınevi
- Kaptan, G. ve Kaptan, A. (2004). *Ders kitaplarındaki tasarım sorunları ve öğrencilerin öğrenme düzeyine etkisi*. XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı, İnönü Üniversitesi, Malatya
- Kara, C. (2012). Çocuk kitabı seçiminde resimlemelerle ilgili olarak ebeveynin dikkat etmesi gereken başlıca unsurlar. *Batman Üniversitesi, Yaşam Bilimi Dergisi*,1,225
- Karasar, N. (1994). *Araştırmalarda Rapor Hazırlama*. Ankara: 3A Araştırma Eğitim Danışmanlık Ltd.
- Kaya, İ. (2003). Çocuk kitabı resimlemede klişe yaklaşımlar. *Kök Çoluk Çocuk Dergisi*, Mart2003, 35-37
- Kaya,M. (2012, Nisan). *Çocuk kitaplarında resim*. <http://www.insanokur.org/?p=14900>, adresinden elde edildi.
- Körükçü, Ö. (2012). Okul öncesi eğitime yönelik çocuk kitaplarının bulunması gereken temel özellikler açısından incelenmesi. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(2), 243-254
- Leech, N.L. ve Onwuegbuzie, A.J. (2007). A typology of mixed methods research designs. *QualQuant*. 3, 265-275
- Mardi, Ö.H. (2006). *Çocuk kitapları resimlemede karakter yaratma*.(Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi ,İzmir

- Neydim, N. (2003). Çocuk ve gençlik edebiyatı tarihine sosyolojik değişimler açısından genel bir bakış. *Kök Çoluk Çocuk Dergisi*, Mart2003, 30-31
- Nicholas, J.L. (2007). An exploration of the impact of Picture book illustrations on the comprehension skills and vocabulary development of emergent readers. *The Department of Educational Theory , Policy, andPractice. Faculty of the Louisiana State University and Agricultural and Mechanical College*. 8-21
- Uçak, Ö,N. (2011). *Çocuk ve Kitap*. Uçak Sinop Bölge Semineri
- Roser,N.L ve Shine, S. (1999). The role of genre in preschoolers' response to picture books. *Research in the teaching of english*, 34(2), 197-254
- Sarı, N. (2006). *Çocuk kitapları illüstrasyonları üzerine bir araştırma ve bir örnekleme*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir
- Sever, S. (1995). Çocuk kitaplarında bulunması gereken yapısal ve eğitsel özellikler. *Abece Eğitim ve Ekin ve Sanat Dergisi*, 14-15
- Sever, S. (2003). Çocuğun gelişim sürecini bütünleyen bir araç: edebiyat. *Kök Çoluk Çocuk Dergisi*, Mart2003, 29
- Şahin, G. (2014). Okul öncesi dönem çocuk kitaplarında görsel bir uyaran bir resim. *Turkish Studies- International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 9(3) ,1309-1324
- Şeref, G. (2008). *Okul öncesi dönem çocuklarına yönelik masal kitaplarında illüstrasyonların incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Anadolu Üniversitesi, Eskişehir
- Şimşek, T. (2002). *Çocuk Edebiyatı*. Rengarenk Yayınları
- Tezbaşaran, A. (1997). *Likert Tipi Ölçek Geliştirme Kılavuzu*. (İkinci baskı). Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayını
- Tire, F. (2012, Nisan). *Pastel boya resim tekniği*. <http://resimsanat.tr.gg/PASTEL-BOYA-RES%DDM-TEKN%DD%D0%DD.htm>, adresinden elde edildi.
- Yannicopoulou, A. (2004). Visual Aspects of Written Texts: Preschoolers View Comics. *Educational studies in language and literacy*, 4(2-3), 169-181
- Yurdugül, H. (2005). *Ölçek Geliştirme Çalışmalarında Kapsam Geçerliği için Kapsam Geçerlik İndekslerinin Kullanılması*. XIV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi, Denizli

EKLER

Ek 1: Uzman görüş formu

Ek2: Öğretmen görüş bildirme formu

Ek 3: Kitap resimlemelerini değerlendirme ölçeği

Ek 1: Uzman görüş formu

UZMAN GÖRÜŞ FORMU

Sayın

Bu çalışmada, okul öncesi dönem resimli çocuk kitaplarında resimleme özelliklerinin; biçimsel özellikler, resimleme-metin ilişkisi ve resimleme çocuk ilişkisi açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Sizlerin değerli görüşleri ile okul öncesi öğretmenlerin bu konudaki görüşleri geliştirilen iki form ile ortaya konmaya çalışılacaktır.

Okul öncesi öğretmenlerin resimli çocuk kitaplarının resimleme özellikleri konusundaki görüşlerinin belirlenmesinde yapılandırılmış bir anket formunun kullanılması yeterli olmayacağından ve öğretmenlerin kendilerine sunulan somut örnekleri (5 kitap) yeterince inceleyemeyeceği düşüncesinden hareketle iki taslak form hazırlanmıştır. Sizlerin önerileri doğrultusunda hem ölçme araçları hem de uygulama süreçlerinin planlaması yapılacaktır.

1.Öğretmen görüş bildirme formu, yarı yapılandırılmış bir form olup, üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde demografik bilgi formu yer almaktadır. İkinci bölümde odak grup görüşmesi için planlanan açık uçlu sorular yer almaktadır. Bu bölümdeki soruların amacı okul öncesi öğretmenlerin resimli çocuk kitaplarının resimlemeleri hakkında genel görüşlerini ortaya koymaktır. Üçüncü bölüm ise yapılandırılmış soruların yer aldığı bölümdür.

2. Kitap resimlemelerini değerlendirme ölçeği, uzman görüşleri doğrultusunda seçilen 5 resimli çocuk kitabının resimleme özellikleri açısından incelenmesini amaçlayan likert tipinde bir ölçektir.

Değerli zamanınızı ayırdığınız ve değerli görüşlerinizi paylaştığınız için teşekkür ederim.

Zerrin MERCAN

A.İ.B.Ü Okul öncesi öğretmenliği

Yüksek Lisans Öğrencisi

ÖĞRETMEN GÖRÜŞ BİLDİRME FORMU

I. BÖLÜM

- 1.Görev yaptığınız il :**(yazınız)
- 2.Eğitim Durumunuz:** a.Lise () b.Ön Lisans Mezunu () c.Lisans () d.Y. Lisans ()
- 3.Cinsiyetiniz:** a.Kadın () b.Erkek ()
- 4.Yaşınız:** a.20-25 yaş () b.26-30 yaş () c.31-35 yaş () d.36-40 yaş () e.41 yaş+ ()
- 5.Mesleki kıdeminiz:** a.1-5 yıl () b.6-10 yıl () c.11-15 yıl () d.16-20 yıl () e.21 yıl+ ()
- 6.Son çalıştığınız yaş grubu:** a.4 yaş () b.5 yaş () c.6 yaş () d.Karma grup ()
- 7.Çalıştığınız okul:** a.İÖO Anasınıfı () b.Bağımsız anaokulu ()

UZMAN DEĞERLENDİRMESİ:

II. BÖLÜM

SORULAR	UZMAN GÖRÜŞÜ- AÇIKLAMA
Çocuk kitabı seçerken nelere dikkat edersiniz?	
Çocuk kitabı yazarlığı ve ya çizerliği tecrübeniz var mı? Paylaşır mısınız?	
Okul öncesi dönemde çocuk kitabı resimlerken hangi kriterler dikkate alınmalıdır?	
İyi bir resimlemeyi nasıl tanımlarsınız?	
Çalıştığınız yaş grubu hangi resimli kitapları tercih ediyor?	
Okul öncesi dönem çocuğunun kitap tercihinde kitap resimlerinin etkisi nedir?	
Çocuk kitaplarının resimlemesinde son yıllarda kullanılan yöntemler nelerdir?	
Bu yöntemleri nasıl buluyorsunuz?	
Farklı yöntemler ile ilgili öneri ve görüşleriniz varsa paylaşır mısınız?	
Resimli çocuk kitaplarının resimlenmesi konusunda paylaşmak istediğiniz başka fikirleriniz var mı?	

KİTAP RESİMLEMELERİNİ DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ

Bu ölçekte, resimli çocuk kitaplarının resimleme özellikleri açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Sizden, incelediğiniz beş kitabın resimleme özellikleri ile ilgili maddelere aşağıda yer alan kriterlere uygun puanlama yapmanız istenmektedir.

- Katılmıyorum (1)
 Nadiren katılıyorum (2)
 Biraz katılıyorum (3)
 Çoğunlukla katılıyorum (4)
 Tamamen katılıyorum (5)

SEÇİLEN KİTAPLARIN KÜNYELERİ

Uzman görüşü alınarak beş kitap seçilmiştir. Seçilen kitaplar hakkında kısa bilgiler aşağıdadır.

1.KİTAP Kitabın adı: Küçük Karganın Bir Günü Yazarı: İsmail Kaya Resimleyeni: İsmail Kaya Yayın yılı:1997 Yayın evi: Kök Yayıncılık
2.KİTAP Kitabın adı: Uğraşlar Yazarı: Gülçin Alpöge Resimleyeni: Nazan Erkmén Yayın yılı:2003 Yayın evi: M.E.B&A.C.E.V
3.KİTAP Kitabın adı: Küçük Vak Vak Yeni Arkadaş Yazarı: Lauren Thompson Çeviri: Gülbin Baltacıoğlu Resimleyeni: Derek Anderson Yayın yılı:2006 Yayın evi: Pearson

4.KİTAP**Kitabın adı:** Neden Annemi Çok Seviyorum**Yazarı:** Çocuklar**Resimleyeni:** Daniel Howarth**Yayın yılı:**2012**Yayın evi:** Mikado Çocuk**5.KİTAP****Kitabın adı:** Yeşil**Yazarı:** Çiğdem Odabaşı**Resimleyeni:** Serap Deliorman**Yayın yılı:**2013**Yayın evi:** Final Net Yayıncılık

RESİMLEME ÖZELLİKLERİ							
KRİTERLER	KİTAPLAR					AÇIK LAMA	UZMAN GÖRÜŞÜ
	1.	2.	3.	4.	5.		
A. BİÇİMSEL ÖZELLİKLER							
1. Resimler ilk bakışta anlaşılabilir kadar nettir.	()	()	()	()	()		
2. Kitapta, resimlemeler ön planda yer almıştır.	()	()	()	()	()		
3. Resimler ilgi çekicidir.	()	()	()	()	()		
4. Resimlerin renkleri amaca uygundur.	()	()	()	()	()		
5. Resimlerde duygular etkili biçimde ifade edilmiştir.	()	()	()	()	()		
6. Resimlerde hareketler net ifade edilmiştir.	()	()	()	()	()		
7. Resimlerde içinde bulunulan ortam iyi canlandırılmıştır.	()	()	()	()	()		
8. Resimlemelerin sayfada konumlandırılması uygundur.	()	()	()	()	()		
9. Resimlemelerdeki desenlerde oran-orantı sağlanmıştır.	()	()	()	()	()		
10. Kullanılan resimlemeler de görsel devamlılık sağlanmıştır.	()	()	()	()	()		
11. Resimleme tekniği (sulu boya, pastel boya, bilgisayarda resimleme vb.) uygundur.	()	()	()	()	()		
12. Resimlemeler özgündür.	()	()	()	()	()		
13. Resimlemeler estetik beğeni kazandıracak niteliktedir.	()	()	()	()	()		
B. RESİMLEME-METİN İLİŞKİSİ							
1. Kitapta yer alan resimlemeler metni yansıtmaktadır.	()	()	()	()	()		
2. Resimlemede kullanılan öğeler (renk, boyut, şekil, desen) metne uygun seçilmiştir.	()	()	()	()	()		
3. Resimleme metnin anlaşılmasını kolaylaştırmaktadır.	()	()	()	()	()		
4. Metin ile resim birbirini tamamlamaktadır.	()	()	()	()	()		
5. Metinde uygun yazı karakteri seçilmiştir.	()	()	()	()	()		
6. Metinde uygun büyüklükte yazı kullanılmıştır.	()	()	()	()	()		
7. Sayfada uygun metin hizalamaları kullanılmıştır.	()	()	()	()	()		
C. RESİMLEME-ÇOCUK İLİŞKİSİ							
1. Resimlemeler kitabın hitap ettiği yaş grubuna uygundur.	()	()	()	()	()		
2. Resimlemeler güdüleyici niteliktedir.	()	()	()	()	()		
3. Resimlemede kullanılan renkler çocuğun ilgisini çekecek şekilde kullanılmıştır.	()	()	()	()	()		
4. Resimlemedeki unsurlar çocuğun soyut kavramları somutlaştırmasına yardımcı olacak niteliktedir.	()	()	()	()	()		
5. Resimlemeler çocuğun hikâyeyi anlamasına yardımcı olacak kadar sık kullanılmıştır.	()	()	()	()	()		
6. Resimlemeler çocuğun hayal dünyasını harekete geçirecek, onu düşündürecek niteliktedir.	()	()	()	()	()		
7. Resimlemeler çocuğun hikâye konusu hakkında yeni veya farklı fikirler üretmesine olanak sağlayacak niteliktedir.	()	()	()	()	()		

Ek 2. Öğretmen görüş bildirme formu

ÖĞRETMEN GÖRÜŞ BİLDİRME FORMU

I. BÖLÜM

1. **Görev yaptığınız il :**(yazınız)
2. **Eğitim Durumunuz:** a. Lise mezunu () b. Ön Lisans Mezunu () c. Lisans () d. Yüksek Lisans () e. Doktora
3. **Cinsiyetiniz:** a. Kadın () b. Erkek ()
4. **Yaşınız:** a. 20-25 yaş () b. 26-30 yaş () c. 31-35 yaş () d. 36-40 yaş () e. 41 yaş ve üstü ()
5. **Mesleki kıdeminiz:** a. 0-5 yıl () b. 6-10 yıl () c. 11-15 yıl () d. 16-20 yıl () e. 21 yıl ve üstü ()
6. **Çalıştığınız yaş grubu:** a. 0-3 yaş () b. 4 yaş () c. 5 yaş () d. 6 yaş () e. Karma grup ()
7. **Çalıştığınız okul:** a. İlkokul Anasınıfı () b. Ortaokul Anasınıfı () c. Bağımsız anaokulu () d. Kreş ()

II. BÖLÜM

Toplantı tanışma ile başlar. Araştırmacı kendini tanıtarak çalışmanın amacını açıklar. Öğretmenler ile tek tek tanışılarak odak grup görüşmesine başlanır.

SORULAR	
1. Okulunuzda çocuklar için kullandığınız kitapları kim seçer?	
2. Okul öncesi dönem çocuklarına okumak üzere kitap seçerken nelere dikkat edersiniz/ hangi noktaları gözönünde bulundurursunuz?	
3. Bugüne kadar, herhangi bir zamanda çocuk kitabı yazarlığı veya çizimcilik ile ilgili bir deneyiminiz oldu mu? Bu çalışmaya sizi sevk eden sebep nedir?	

SORULAR	
1. Okul öncesi dönemde sizce kitabı resimlerken çizer nelere dikkat etmeli?	
2. İyi bir resimlemeyi nasıl tanımlarsınız?	
3. Okul öncesi dönem çocuğunun kitap tercihinde kitapta yer alan resimlerinin etkisi nasıldır?	
4. Fark ettiğiniz kadarıyla, çocuk kitaplarının resimlemesinde son yıllarda kullanılan yöntemler nelerdir? Bu yöntemleri nasıl buluyorsunuz?	
5. En çok beğendiğiniz kitabın resimleme özellikleri neler/dikkatinizi çeken nedir?	

6. Okul öncesi çocuklara yönelik kitapların resimlemesi daha büyük yaş gruplarından farklı olmalı mıdır? Neden? Hangi yönden?	
7. Sizce kitap resimlerinde öncelikle neye dikkat edilmesi gerekir?	
8. Kitapların resimlenme işini kimlerin yapması daha uygun olur?	
9. Farklı yöntemler ile ilgili öneri ve görüşleriniz varsa paylaşır mısınız?	
10. Resimli çocuk kitaplarının resimlenmesi konusunda paylaşmak istediğiniz başka fikirleriniz var mı?	

Ek 3. Kitap resimlemelerini değerlendirme ölçeği

Bu ölçekte, resimli çocuk kitaplarının resimleme özellikleri açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Sizden, incelediğiniz beş kitabın resimleme özellikleri ile ilgili maddelere aşağıda yer alan kriterlere uygun puanlama yapmanız istenmektedir.

- Katılmıyorum (1)
 Nadiren katılıyorum (2)
 Biraz katılıyorum (3)
 Çoğunlukla katılıyorum (4)
 Tamamen katılıyorum (5)

SEÇİLEN KİTAPLARIN KÜNYELERİ

Uzman görüşü alınarak beş kitap seçilmiştir. Seçilen kitaplar hakkında kısa bilgiler aşağıdadır.

1.KİTAP Kitabın adı: Küçük Karganın Bir Günü Yazarı: İsmail Kaya Resimleyeni: İsmail Kaya Yayın yılı: 1997 Yayın evi: Kök Yayıncılık
2.KİTAP Kitabın adı: Uğraşlar Yazarı: Gülçin Alpöge Resimleyeni: Nazan Erkmen Yayın yılı: 2003 Yayın evi: M.E.B&A.C.E.V
3.KİTAP Kitabın adı: Küçük Vak Vak Yeni Arkadaş Yazarı: Lauren Thompson Çeviri: Gülbin Baltacıoğlu Resimleyeni: Derek Anderson Yayın yılı: 2006 Yayın evi: Pearson
4.KİTAP Kitabın adı: Neden Annemi Çok Seviyorum Yazarı: Çocuklar Resimleyeni: Daniel Howarth Yayın yılı: 2012 Yayın evi: Mikado Çocuk
5.KİTAP Kitabın adı: Yeşil Yazarı: Çiğdem Odabaşı Resimleyeni: Serap Deliorman Yayın yılı: 2013 Yayın evi: Final Net Yayıncılık

RESİMLEME ÖZELLİKLERİ						
KRİTERLER	Katılmıyorum (1)	KİTAPLAR				
	Nadiren katılıyorum (2)	Küçük Karganın Bir Günü	Uğraşlar	Küçük Vak Vak Yeni Arkadaş	Neden Annemi Çok Seviyorum	Yeşil
	Biraz katılıyorum(3)					
	Çoğunlukla katılıyorum(4)					
	Tamamen katıyorum(5)					
A. BİÇİMSEL ÖZELLİKLER						
1.Resimler ilk bakışta anlaşılabilir kadar nettir.	()	()	()	()	()	
2. Kitapta, resimlemeler ön planda yer almıştır.	()	()	()	()	()	
3. Resimler ilgi çekicidir.	()	()	()	()	()	
4. Resimlemede kullanılan renklendirme kitabın amaçlarıyla örtüşmektedir	()	()	()	()	()	
5. Resimlerde duygular etkili biçimde ifade edilmiştir.	()	()	()	()	()	
6.Resimlerde hareketler net ifade edilmiştir.	()	()	()	()	()	
7.Resimlerde içinde bulunulan ortam iyi canlandırılmıştır.	()	()	()	()	()	
8.Resimlemelerin sayfada konumlandırılması uygundur.	()	()	()	()	()	
9.Resimlemelerdeki desenlerde gerçek yaşama uygun oran-orantı sağlanmıştır.	()	()	()	()	()	
10.Kullanılan resimlemeler de görsel devamlılık sağlanmıştır.	()	()	()	()	()	
11.Resimleme tekniği (sulu boya, pastel boya, bilgisayarda resimleme vb.) uygundur.	()	()	()	()	()	
12.Resimlemeler özgündür.	()	()	()	()	()	
13.Resimlemeler çocuklara estetik beğeni kazandıracak niteliktedir.	()	()	()	()	()	
14. Resimlemeler gözü yoran karmaşık temalar yerine sade olarak çizilmiştir.	()	()	()	()	()	
B. RESİMLEME-METİN İLİŞKİSİ						
1.Kitapta yer alan resimlemeler metni yansıtmaktadır.	()	()	()	()	()	
2.Resimlemede kullanılan öğeler (renk, boyut, şekil, desen) metne uygun seçilmiştir.	()	()	()	()	()	
3.Resimleme metnin anlaşılmasını kolaylaştırmaktadır.	()	()	()	()	()	
4.Metin ile resim birbirini tamamlamaktadır.	()	()	()	()	()	
5. Metinde uygun yazı karakteri seçilmiştir.	()	()	()	()	()	
6. Metinde uygun büyüklükte yazı kullanılmıştır.	()	()	()	()	()	
7. Sayfada uygun metin hizalamaları kullanılmıştır.	()	()	()	()	()	
8. Metin resimden ayrı bir bölmeye yazılmıştır.	()	()	()	()	()	
9. Metin ve resim sınırlı bir çizgiyle ayrılmak yerine doğal bir görünüm içinde kaynaştırılmıştır.	()	()	()	()	()	
10. Resimler gerçek yaşamı yansıtmaktadır .	()	()	()	()	()	
11. Kitap kapağındaki resim kitabın içeriğini yeterince doğru olarak yansıtmaktadır.	()	()	()	()	()	

C. RESİMLEME-ÇOCUK İLİŞKİSİ					
1.Resimlemeler yaş grubunun görsel algı ve bilişsel kavrama düzeyine uygundur.	()	()	()	()	()
2.Resimlemeler okumaya/incelemeye istek uyandıracak şekildedir	()	()	()	()	()
3.Resimlemede kullanılan renkler çocuğun ilgisini çekecek şekilde kullanılmıştır.	()	()	()	()	()
4.Resimlemedeki unsurlar çocuğun soyut kavramları somutlaştırmasına yardımcı olacak niteliktedir.	()	()	()	()	()
5.Resimlemeler çocuğun hikayeyi metin olmaksızın anlamasına yardımcı olabilecek yeterliliktedir	()	()	()	()	()
6.Resimlemeler çocuğun hayal dünyasını harekete geçirecek, onu düşündürecek niteliktedir.	()	()	()	()	()
7.Resimlemeler çocuğun hikâye konusu hakkında yeni veya farklı fikirler üretmesine olanak sağlayacak niteliktedir.	()	()	()	()	()

ÖZGEÇMİŞ

1984 Bolu doğumluyum. İlk ve orta öğrenimimi Bolu’da tamamladım. 2002-2007 yılları arasında Boğaziçi Üniversitesi okul öncesi öğretmenliği lisans programını tamamladım. 2011 yılında Abant İzzet Baysal Üniversitesi okul öncesi öğretmenliği tezli yüksek lisans programına kabul edildim. Çeşitli özel okullarda ve sivil toplum kuruluşlarında çalıştım. 2008 yılından beri halen M.E.B okullarında öğretmenlik yapmaktayım.

Evliyim ve bir kızım var.

İletişim Adresleri

e-mail : mercanzerrin@gmail.com

Telefon: 05053831648